วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ISSN 1685-8234 ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๔

บทบรรณาธิการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ นับเป็นปีอันมีความหมายสำคัญยิ่งสำหรับปวงชนชาวไทย เป็นปีแห่งปีติสุขของประชาชนทั้งประเทศ เป็นปีแห่งมงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รัก สถิตอยู่ท่ามกลางหัวใจของคนไทยทั้งชาติ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗ รอบ จึงนับเป็นโอกาสมหามงคลที่ปวงประชาชน จะได้ร่วมใจกันน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ทรงตรากตรำบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน และพร้อมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏแผ่ไพศาลในพระมหาบารมีอันหาที่สุดมิได้

ท่านองคมนตรีสวัสดิ์ วัฒนายากร มีสมุดบันทึกเล่มเล็ก ๆ ติดตัวอยู่เสมอ สมุดเล็ก ๆ เหล่านี้บันทึกเหตุการณ์เรื่องราวการตามเสด็จฯ ไว้อย่างละเอียดถึงวันเวลาที่ได้ติดตามทำงานถวายตั้งแต่ครั้งยังเป็นอธิบดีกรมชลประทาน

ผมมีโอกาสเดินทางกับท่านองคมนตรีสวัสดิ์ หลายต่อหลายครั้งไปติดตามความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ซึ่งท่านมักจะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ฟัง เหตุการณ์ที่ท่านเล่าให้พวกเราได้ฟังแล้วซาบซึ้งใจจนน้ำตาคลอทุกครั้งหลายต่อหลายเรื่อง เรื่องหนึ่งมีว่า ในค่ำคืนอันมืดมิดที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรพื้นที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยัง ต้องทรงลอดรั้วลวดหนามของชาวบ้าน โดยไม่ตัดลวดหนาม เพราะไม่ต้องการให้รั้วของชาวบ้านเสียหาย

จะมีพระมหากษัตริย์หรือประมุข ผู้นำประเทศใดที่จะมุดลอดรั้วลวดหนามเพื่อไปหาน้ำช่วยชาวบ้านในยามค่ำคืนเช่นนี้... ฟังกี่ครั้งก็น้ำตาคลอ อ่านกี่ครั้งก็น้ำตาไหลโดยไม่รู้ตัว

ผมเขียนบทบรรณาธิการนี้หลังจากอ่านต้นฉบับพิสูจน์อักษรซ้ำแล้วซ้ำเล่า บทความเรื่อง “พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักที่สุดในโลก” ที่ท่านองคมนตรีสวัสดิ์ เมตตามอบให้กองบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริตีพิมพ์เผยแพร่แก่สาธารณชนให้ประจักษ์แจ้งถึงพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นด้วยความรักและห่วงใยพสกนิกรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้

นี่เองจึงเป็นการเหมาะสมแล้วที่จะกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักที่สุดในโลก

บุญนักแล้วที่มีโอกาสเกิดมาใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินที่มีพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงเห็นทุกข์ของราษฎรประหนึ่งทุกข์ของพระองค์เอง...จะเกิดชาติภพใดก็ขอให้ได้เกิดเป็นข้าทูลละอองธุลีพระบาททุกชาติไป

ถึงเดือนธันวาคมนี้ สารคดีชุดพิเศษ “ประโยชน์สุขของแผ่นดิน” ออกอากาศทางช่อง ๙ อสมท. วันอาทิตย์ช่วงหลังข่าวพระราชสำนัก ได้เดินทางมาถึงตอนที่ ๒๘ อย่างไม่น่าเชื่อ! ...ไม่น่าเชื่อว่ายังมีเกร็ดการทรงงานที่ยังต้องศึกษาเรียนรู้อีกมากมาย...ไม่รู้จบ

อย่าลืมติดตามชมอย่างต่อเนื่อง และส่ง SMS ตอบคำถามท้ายรายการ เพื่อไปศึกษาดูงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปดูของจริง โครงการจริง ตัวตนผู้คนจริง ๆ สถานที่จริงด้วยกัน...

โปรดติดตาม...และ...โปรดติดตาม...

กองบรรณาธิการ

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง

ขอขอบพระทัย และขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งที่มีไมตรีจิตพรั่งพร้อมกันมาให้พรวันเกิด รวมทั้งให้คำมั่นสัญญาด้วยประการต่าง ๆ ข้าพเจ้าขอสนองต่อพรและไมตรีจิตทั้งนั้นด้วยใจจริงเช่นกัน ท่านทั้งหลายในที่นี้ผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่สำคัญทั้งฝ่ายพลเรือนและทหารย่อมทราบแก่ใจทั่วกันว่า ความมั่นคงของประเทศชาตินั้นจะเกิดมีขึ้นได้ก็ด้วยประชาชนในชาติอยู่ดีมีสุขไม่มีทุกข์ยากเข็ญ ดังนั้น การงานใดที่เป็นทุกข์เดือดร้อนของประชาชน ทุกคนทุกฝ่ายจึงต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือกันปฏิบัติแก้ไขให้เต็มกำลัง โดยเฉพาะขณะนี้ประชาชนกำลังเดือดร้อนลำบากจากน้ำท่วม จึงชอบที่จะร่วมมือกันปัดเป่าแก้ไขให้ผ่านพ้นไปโดยเร็ว และจัดทำโครงการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน อย่างเช่น โครงการต่าง ๆ ที่เคยพูดไปนั้นก็เป็นการแนะนำ ไม่ใช่สั่งการ แต่ถ้าปรึกษากันแล้ว เห็นว่าเป็นประโยชน์คุ้มค่าและทำได้ก็ทำ ข้อสำคัญจะต้องไม่ขัดแย้งแตกแยกกัน หากจะต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกันเพื่อให้งานที่ทำบรรลุผลที่มีประโยชน์ เพื่อความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ ขออำนาจแห่งคุณพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จงคุ้มครองรักษาท่านให้ปราศจากทุกข์ ปราศจากภัยและอำนวยความสุขความเจริญแก่ท่านทั่วกัน

นายสวัสดิ์ วัฒนายากร
องคมนตรี

๔ พระราชกรณียกิจ
ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๔

๑๒ บทความพิเศษ
พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงงานหนักที่สุดในโลก

๓๔ การเสวนาพิเศษ การบริหารจัดการน้ำ
ตามแนวพระราชดำริ และการฟื้นฟูหลังอุทกภัย

สารบัญ

๕๐ ๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา
นิทรรศการสัญจร

๗๐ ความเคลื่อนไหว
ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๔

๗๒ สารคดีชุดพิเศษ
ประโยชน์สุขของแผ่นดิน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดการสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๕ ณ สาธารณรัฐอินเดีย

ระหว่างวันที่ ๒๘ ตุลาคม - ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินเดีย เพื่อทรงเปิดการสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๕ ณ เมืองลัคเนา สาธารณรัฐอินเดีย โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) นำคณะนักวิชาการไทย ๖๕ คน เข้าร่วมรับเสด็จ และร่วมสัมมนาเพื่อนำเสนอผลงาน แสดงนิทรรศการผลงานที่ดำเนินการในไทย ตลอดจนสาธิตและจัดอบรมการทำหัตถกรรมจากหญ้าแฝก ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง และทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนานานาชาติได้ประจักษ์ถึงผลการดำเนินงานหญ้าแฝกของประเทศไทยในฐานะผู้นำด้านการดำเนินงานหญ้าแฝก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน “ทรัพยากรไทย : ก้าวสู่โลกกว้างอย่างมั่นใจ”

วันที่ ๑ - ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเปิดการประชุมวิชาการและนิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : ก้าวสู่โลกกว้างอย่างมั่นใจ” โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ ศูนย์ฝึกหนองระเวียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จังหวัดนครราชสีมา

ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง และมีพระราชดำรัสเรื่องเห็ดว่า “ประเทศไทยมีเห็ดมากหลายชนิด นักวิชาการก็มีวิจัยมาก แต่ไม่มีการรวบรวมไว้ ควรเก็บรวบรวมพันธุ์เห็ดชนิดต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะเห็ดท้องถิ่น...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงเกี่ยวข้าว ณ แปลงสาธิตการเกษตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเกี่ยวข้าว ณ แปลงสาธิตการเกษตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก พร้อมกับทรงเก็บผลผลิต แตงกวา ที่ปลูกบริเวณคันนา ตามวิธีการจัดระบบนิเวศในนาข้าว ด้วยการปลูกพืชดึงดูดศัตรูธรรมชาติบนคันนา เช่น แตงกวา บวบ แค และกะเพรา ฯลฯ

ในการนี้ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. พลโท ดนัย มีชูเวช ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนเฝ้าฯ รับเสด็จ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดสกลนคร และจังหวัดมุกดาหาร

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หมู่ที่ ๑๒ ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ทรงรับฟังรายงานการดำเนินงานของโรงเรียนและความก้าวหน้าของโครงการฯ ทอดพระเนตรห้องสมุด ห้องการเรียนการสอนชั้นปฐมวัย จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนช่างกลปทุมวัน หมู่ที่ ๖ ตำบลโนนอุดมดี อำเภอดอนเตย จังหวัดนครพนม เพื่อทรงรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน

Canon
PowerShot

ของโรงเรียน และความก้าวหน้าของโครงการฯ ทอดพระเนตรห้องเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ ห้องเรียนชั้นปฐมวัย ทรงเยี่ยมราษฎร โดยนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนค๊อกนิสไทย เฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หมู่ที่ ๙ ตำบลแมดนาท่ม อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ทรงรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของโรงเรียน และความก้าวหน้าของโครงการฯ ทอดพระเนตรห้องเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ ห้องเรียนชั้นปฐมวัย ทรงเยี่ยมราษฎร โดยนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนเฝ้าฯ รับเสด็จ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่จังหวัดตาก
ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๔

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านแม่หละคี หมู่ที่ ๑๒ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมี นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. ผู้บัญชาการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน นายอำเภอท่าสองยาง ตลอดจนข้าราชการเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ

เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านกามาผาโด้ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมีนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. วิศวกรใหญ่ฯ ด้านการวางแผนและโครงการกรมชลประทาน ผู้บัญชาการกองบัญชาการ

ตำรวจตระเวนชายแดน ตลอดจนข้าราชการเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ

ในการนี้มีพระราชดำริให้พิจารณาดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่หละคี และชุมชนในหมู่บ้าน เพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร เนื่องจากประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ

วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๔ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงทวี มณีบุตร หมู่ที่ ๖ บ้านขุนห้วยแม่สอด ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านพอบือละคี หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่อมยะ หมู่ที่ ๗ ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ละนา หมู่ที่ ๖ ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๔ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ที่โรงเรียนชุมชนบ้านท่าสองยาง ห้องเรียนสาขาบ้านแม่จวาง หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านซอแควาคี หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ผู้อำนวยการกลุ่มกิจกรรมพิเศษ กรมชลประทาน ผู้บัญชาการกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ตลอดจนข้าราชการเฝ้าฯ รับเสด็จ

พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงงานหนักที่สุดในโลก

นายสวัสดิ์ วัฒนายากร
องคมนตรี

คืนวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ เวลา ๔ ทุ่ม ๔๕ นาที เสียงโทรศัพท์บนโต๊ะหัวเตียงของผมดังขึ้น ผมงัวเงียลุกขึ้นมารับสาย เป็นเสียงของท่านราชเลขาธิการ อาสา สารสิน แจ้งว่า เพิ่งออกมาจากเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่วังไกลกังวล หัวหิน รับสั่งให้แต่งตั้งผมเป็นองคมนตรี ความรู้สึกของผมหลังจากที่ได้ยินครั้งแรกยากที่จะบรรยาย คงต้องเรียกว่า ตะลึงงันไปขณะหนึ่ง ผมคิดว่าหูคงเพี้ยนไป ถามย้ำหลายครั้ง ท่านราชเลขาฯ ยืนยันว่า เมื่อได้ยินครั้งแรกก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน ต้องกราบบังคมทูลถามย้ำทบทวนขึ้นไปอีกครั้งจนแน่ใจ หลังจากวางหูโทรศัพท์ ผมนอนตาค้างอยู่ประมาณสิบห้านาที ตัดสินใจโทรกลับไปหาท่านราชเลขาฯ ขอให้พูดซ้ำอีกทีเรื่องพระราชกระแสรับสั่ง เพื่อผมจะได้แน่ใจว่าเมื่อครู่นี้ไม่ได้ฝันไป

จากวันนั้นเป็นต้นมา ต้องยอมรับว่าในส่วนลึกย่อมต้องมีความปีติยินดีอย่างยากที่จะพรรณนาได้ แต่ก็ยังปนอยู่กับความงงงันว่าสิ่งที่ไม่เคยแม้แต่จะฝันมันเกิดขึ้นได้อย่างไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ นำผมเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เช้าวันนั้น ผมขอเข้าพบท่านประธานองคมนตรี

ที่บ้านสี่เสาเทเวศร์ เพื่อกราบขอบพระคุณที่ท่านจะนำผมเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ฯ ในตอนเย็น คำแรกที่ท่านกล่าวกับผม ซึ่งผมจำติดหูจนทุกวันนี้ คือ *“ขอแสดงความยินดีด้วยคุณสวัสดิ์ ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรี ผมบอกได้เลยว่า ตำแหน่งนี้ไม่มีใครเสนอได้ ไม่มีการเสนอใด ๆ พระองค์ท่านจะทรงพิจารณา มีพระบรมราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น”*

หลังจากที่ผมได้กล่าวคำถวายสัตย์ปฏิญาณเรียบร้อยแล้ว ผมถอยหลังมายืนอยู่ด้านข้างค่อนไปทางหลังของท่านประธานองคมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปฏิสันถารกับท่านประธานองคมนตรี ซึ่งก็คงรวมถึงตัวผมด้วย เพราะผมยืนอยู่ในระยะที่จะได้ยินพระสุรเสียงชัด มีพระราชกระแสรับสั่งมีใจความว่า เรื่องแต่งตั้งองคมนตรีในครั้งนี้ ทรงพระราชดำริอยู่เป็นปี จะทรงหาคนมาช่วยองคมนตรีจุลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งสุขภาพไม่สู้ดี เพราะทำงานหนักมานาน ทรงต้องการให้มาช่วยในเรื่องโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับแหล่งน้ำซึ่งมีจำนวนมาก ทรงเล่าถึงโครงการต่าง ๆ ประโยชน์ที่จะได้รับ รวมถึงปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข หลังจากเสด็จฯ ขึ้น ท่านประธานองคมนตรี และผมเดินออกมา พลเอกดำรง สิกขะมณฑล สมุหราชองครักษ์ในขณะนั้น ซึ่งยืนอยู่กับท่านราชเลขาฯ ที่หน้าประตู ยกนาฬิกาข้อมือขึ้นดูพร้อมกับกล่าวว่า “๔๓ นาทีครับ”

“ห้ามเดาเด็ดขาด!”

ผมได้มาถวายงานอย่างใกล้ชิด เมื่อผมได้รับคำสั่งแบบไม่รู้เนื้อรู้ตัว ให้ย้ายจากรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมชลประทาน ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๕ จนผมเกษียณอายุราชการ

ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๘ การย้ายจากตำแหน่งรองปลัดกระทรวงฯ ไปเป็นอธิบดีกรมชลประทาน ถือว่าเป็นการเลื่อนครั้งใหญ่ ผมย่อมดีใจเป็นธรรมดาที่ได้กลับบ้านเก่า

ซึ่งผมเคยอยู่มา ๓๐ ปี ปัญหาเรื่องการบริหารงานในตำแหน่งอธิบดี ตัวผมมาจากสายช่างกลซึ่งไม่ใช่สายตรง คือสายวิศวกรรมชลประทาน หรือวิศวกรรมโยธา แต่ผมก็ไม่ได้หนักใจ ที่กังวลใจอยู่เรื่องเดียว คือเรื่องการถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานหนัก เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎร โดยเฉพาะในที่แห้งแล้งทุรกันดารทั่วทุกหัวระแหงของประเทศ เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พสกนิกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ฉะนั้นพระองค์ท่านจะทรงเน้นช่วยเหลือในด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องแหล่งน้ำ ช่วงที่ผมยังเป็นข้าราชการชั้นโทรับผิดชอบดูแลเครื่องจักรกลหนัก เช่น รถขุด รถแทรกเตอร์ ซึ่งไปสนับสนุนงานด้านก่อสร้าง

อ่างเก็บน้ำ คูคลองส่งน้ำ ผมได้ติดตามอธิบดีกรมชลประทานมาหลายยุคหลายสมัย ตั้งแต่อธิบดีแสวง พูลสุข (๒๕๑๔ - ๒๕๑๘) อธิบดีมนัส ปิติวงษ์ (๒๕๑๘ - ๒๕๒๒) จนถึงอธิบดีสุหะ ถนอมสิงห์ (๒๕๒๙ - ๒๕๓๑) อธิบดีแต่ละท่านที่ผมเอ่ยถึง ล้วนเป็นนายช่างชลประทาน ทุกท่านเคยปฏิบัติงานอยู่ในต่างจังหวัด มีประสบการณ์อย่างช่ำชองในเรื่องก่อสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ คู คลอง รวมถึงการส่งน้ำบำรุงรักษา ถึงกระนั้น

พอถึงเวลาถวายงาน ทุกท่านจะมีการเตรียมตัวทำการบ้านอย่างหนัก เรียกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลมาซักซ้อมกางแผนที่วางแผนกันจนดึกดื่นทุกครั้ง เพราะเป็นที่ทราบกันดีในกรมชลประทานว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาสามารถยิ่งในด้านการชลประทาน ยิ่งพระองค์ท่านเสด็จฯ ไปถึงพื้นที่ จะทรงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคอย่างถ่องแท้ ทรงวางโครงการชลประทาน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย และคลอง เพื่อช่วยเหลือราษฎรได้ในทันที จากแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ ที่พระองค์ทรงพกพาเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ท่านมีข้อมูลในเชิงลึกมาก ๆ โดยเฉพาะเรื่องสภาพพื้นที่ภูมิประเทศ แหล่งน้ำ และการชลประทาน

เป็นที่ตอกย้ำกันในหมู่ข้าราชการชลประทานชั้นผู้ใหญ่ที่ถวายรายงานว่า “ห้ามเดาเด็ดขาด!” ถ้าเรื่องไหนไม่รู้ ก็ให้กราบบังคมทูลไปตรง ๆ เคยมีช่วงแรก ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ มีกำหนดการเสด็จฯ ไปที่ฝายน้ำล้นใกล้ ๆ หมู่บ้าน ผู้อำนวยการกองที่กรุงเทพฯ ในฐานะผู้ใหญ่จึงไปรับเสด็จ และถวายรายงานด้วยตัวเอง โดยเตรียมตัวเป็นอย่างดี ท่องจำข้อมูลเกี่ยวกับตัวฝายไว้พร้อม ช่วงหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถามว่าสันฝายอยู่ที่ระดับเท่าใด ผู้อำนวยการกองฯ เกิดจำไม่ได้ ตัดสินใจดำน้ำกะตัวเลขที่ใกล้เคียง สมมติว่า “บวก ๓๕๐ พระพุทธเจ้าข้า” (สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ๓๕๐ เมตร) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหยุด

นิดหนึ่ง แล้วรับสั่งว่า “ถ้าระดับ ๓๕๐ น้ำก็ท่วมตำบลนี้ทั้งตำบล” ทรงชี้ไปที่แผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ เส้นบอกระดับตำบลที่อยู่เหนือน้ำอยู่ที่ ๓๔๙ ผมท่องเป็นคาถา เวลาถวายงานว่า “ห้ามเดา” แต่ก็ยังไม่วายพลาดจนได้

ในช่วงเวลาสามปีเศษที่ผมถวายงานในฐานะอธิบดี และต่อมาในฐานะกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา ผมได้ประสบการณ์ ได้เรียนรู้สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในชีวิตว่าเป็นบุญเหลือเกินที่ได้เกิดมาเป็นคนไทยมีพระเจ้าแผ่นดินที่ยอมตรากตรำพระวรกาย เสด็จฯ ไปในท้องที่ทุรกันดาร ท่ามกลางแสงแดดที่แผดเผา หรือสายฝนที่กระหน่ำปีนป่ายขึ้นไปบนภูเขาสูง หรือไต่ลงไปในหุบเหวที่เต็มไปด้วยโคลนตม ปลิง และทาก ในป่าที่รกชัฏ จนค่ำมืดดึกดื่น โดยมีพระราชประสงค์ที่แน่วแน่ที่จะหาทางช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ท่าน โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสยากจนมีปัญหาอุปสรรคในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ให้ได้มีโอกาสและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คืนวันหนึ่งผมได้ร่วมโต๊ะเสวย หลังจากที่พระองค์ท่านเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ทุรกันดารแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระราชกระแสรับสั่งที่ยังก้องอยู่ในหูของผมจนทุกวันนี้ คือ

“ที่เขายากจนต้องมาทำมาหากินในพื้นที่แห้งแล้งเช่นนี้ ไม่ใช่ว่าเขาอยากจะมา แต่เพราะเขาไม่มีที่อื่นจะไป ที่ฉันช่วยเขา ไม่ใช่ว่าจะช่วยตลอดไป แต่ช่วยเพื่อให้เขาได้มีโอกาสช่วยตัวเองต่อไป”

“ลุงวาเด็ง พระสหาย”

ผมเข้ารับตำแหน่งได้เพียงเดือนเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐาน ไปยังพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ กรมชลประทานก็เปิดศูนย์รับเสด็จที่โครงการชลประทานนราธิวาส ดังเช่นได้เคยปฏิบัติมา ทุกเช้าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะมาประชุมทบทวนข้อมูลเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ ตามปรกติเมื่อทราบว่าจะเสด็จออกทรงงานที่ใด พลเอก เทียนชัย จั่นมุกดา กับพลอากาศโท สุพจน์ ครุฑพันธุ์ (ยศในขณะนั้น) รองสมุหราชองครักษ์จะรีบแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อออกไปตรวจพื้นที่พร้อมกับกำหนดจุดที่จะเสด็จฯ ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ มีกำหนดจะเสด็จฯ ไปพื้นที่พรุแฆแฆ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพรุเสื่อมโทรมขนาดใหญ่ราษฎรที่ทำมาหากินอยู่บริเวณรอบ ๆ พรุ มีปัญหาขาดน้ำในหน้าแล้ง บางปีเกิดน้ำล้นจากพรุ

ท่วมพื้นที่ของราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะนำให้ขุดลอกแล้วทำอาคารควบคุม เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง และระบายน้ำได้สะดวกในหน้าฝน ปัจจุบันราษฎรได้มีชีวิตความเป็นอยู่ และรายได้ดีกว่าเดิมมาก หลังจากทรงงานที่พรุแฆแฆจนมืด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ พลเอก เทียนชัย จั่นมุกดา พร้อมกับเจ้าหน้าที่กรมราชองครักษ์เฝ้าฯ ทรงชี้ในแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ แล้วรับสั่งว่า จะเสด็จฯ ไปดูปากคลองน้ำจืด ซึ่งมีศักยภาพสร้างอาคารเก็บน้ำจืดไว้ให้ราษฎรในหน้าแล้งได้ เจ้าหน้าที่รวมทั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของพื้นที่ ร่วมกันทัดทานว่า ไปไม่ได้ ทางที่ไปขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อเพราะเป็นหน้าฝน และจุดที่จะเสด็จฯ ไป รถยนต์เข้าไม่ถึง อยู่ห่างจากถนนประมาณเกือบหนึ่งกิโลเมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งสั้น ๆ ว่า ***"ฉันไปได้"***

การเปลี่ยนเส้นทางกะทันหันในยามค่ำมืดเช่นนี้ ย่อมมีปัญหาที่ทุกคนกังวลยิ่ง คือเรื่องการถวายความปลอดภัย ไม่มีใครทราบว่าเส้นทางที่จะไปจะเจออะไรบ้าง ผมจำได้ว่าพอสุดเส้นทางถนนขรุขระที่รถแล่นได้ ทุกคนต้องลงเดิน ทางที่เดินนั้นมืดมาก สภาพเหมือนเป็นสวนผลไม้ของราษฎร มีการยกร่องเป็นจุด ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินโดยมีเจ้าหน้าที่ใช้ไฟฉายส่องทางผู้ที่ตามเสด็จ ทุกคนเตรียมพกไฟฉายประจำตัวอยู่แล้ว ถ้าใครไม่มีเป็นต้องเดินตกท้องร่องแน่ ๆ สักครู่ก็ถึงบ้านใต้ถุนสูงของเจ้าของสวน ซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมอายุประมาณ ๗๐ ปีเศษ นุ่งกางเกงสีน้ำเงิน ไม่สวมเสื้อ เห็นกล้ามเนื้อเป็นมัด ๆ แสดงอาการตื่นเต้นดีอกดีใจ เมื่อทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ผ่านมาที่ของเขาด้วยพระองค์เอง ชายคนนี้ คือลุงวาเด็ง รับอาสานำทางไปจุดที่ทรงต้องการจะทอดพระเนตร คือปากคลองน้ำจืด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะนำให้กรมชลประทานไปพิจารณารายละเอียดให้สร้างประตูบังคับน้ำที่ปากคลอง เพื่อเก็บน้ำจืดไว้ใช้ในหน้าแล้ง หลังจากประทับอยู่เกือบหนึ่งชั่วโมง จึงเสด็จฯ กลับ โดยทรงแวะที่บ้านลุงวาเด็ง ช่วงนั้นมีสุภาพสตรีสามถึงสี่คน แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่เอี่ยมสวยงาม คลุมศีรษะเรียบร้อยตามประเพณี ยืนรอเฝ้าฯ รับเสด็จ เข้าใจว่าเป็น

ครอบครัวของลุงวาเด็ง ลุงวาเด็งซึ่งยังคงอยู่ในชุดเดิมเฝ้าฯ ถวายรายงานอยู่ข้างบ่อน้ำตื้น ซึ่งมีเครื่องสูบน้ำใหม่เอี่ยมวางอยู่ข้างบ่อ ตอนหนึ่งลุงวาเด็งได้กราบบังคมทูลเป็นภาษายาวี (โดยมีล่ามแปล) ความว่า เป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวของเขาอย่างยิ่ง ที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จฯ มาถึงบ้าน แต่เสียใจเหลือเกินที่ไม่มีผลไม้ทูลเกล้าฯ ถวายเลย เงาะกับทุเรียนที่ปลูกไว้ก็เพิ่งขายไปเหลือทุเรียนลูกเล็ก ๆ ห้อยต่องแต่งอยู่ลูกเดียว และยังดิบอยู่ เงินที่ได้สองหมื่นบาทก็เอาไปซื้อเครื่องสูบน้ำใหม่ที่เห็นวางอยู่ ผมจำได้ว่าเป็น ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) กล่าวทำนองแหย่เล่นว่า “ไม่มีอะไรถวาย ก็ปั๊มน้ำนั่นไงละ” ลุงวาเด็งแสดงอาการดีใจเหมือนเพิ่งนึกได้ กราบบังคมทูลว่า “ถวายเลย ขอถวายปั๊มน้ำ” พร้อมกับหันไปทางเจ้าหน้าที่บอกว่า “ยกไปเลย ยกไปเลย” เสียงของลุงวาเด็งบ่งบอกถึงความจริงใจ ว่าตั้งใจทูลเกล้าฯ ถวายด้วยความเต็มใจจริง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแย้มพระสรวล ลุงวาเด็งแสดงท่าทางงุนงงที่เห็นทุกคนได้แต่ยิ้ม ไม่มีใครมีท่าทีจะไปยกปั๊มน้ำ ลุงวาเด็งจึงทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระเมตตา ไม่ทรงรับปั๊มน้ำของลุงหรอก ต่อมาเมื่อใกล้วันเฉลิมพระชนมพรรษา ลุงวาเด็งจะหอบหิ้วผลไม้ตามฤดูกาลเข้าไปทูลเกล้าฯ ถวายเป็นประจำทุกปี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเรียกลุงวาเด็งว่า “พระสหาย”

“จากถนนดิสโก้สู่รั้วลวดหนาม”

หลังจากเสด็จฯ กลับจากแปรพระราชฐานที่พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ได้เพียงเดือนเศษ ก็เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร และมีกำหนดการเสด็จฯ ไปอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ คณะของเราที่ไปรอรับเสด็จประกอบด้วย เลขาธิการ กปร. ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กับคณะ ส่วนผมมีคุณสุพจน์ รุจิรกุล ผู้อำนวยการสำนักกิจกรรมพิเศษ กรมชลประทาน ซึ่งรับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแม่ทัพหน้าหน่วยกล้าตาย ส่วนผมเป็นแม่ทัพ (ยืนอยู่ข้าง) หลัง จะได้ไม่ต้องถวายความ

เห็น เมื่อพระองค์ท่านจะลงลึกเกี่ยวกับการกำหนดและวางโครงการชลประทาน ซึ่งผมมีความรู้น้อยมาก

เวลาประมาณ ๑๗.๓๐ นาฬิกา เราได้ยินเสียงขบวนเฮลิคอปเตอร์เดินทางมาถึงครู่เดียว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์เดียว เสด็จฯ มาถึงที่ทำการอำเภอเขาวง เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎร และทรงงานกับสมาชิกมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้เสด็จฯ มาพร้อมกับ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พวกเราเห็นเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งบินวนเวียนหลายรอบบริเวณทิศตะวันตก ซึ่งลำน้ำลำพะยังไหลผ่าน พวกเราคาดคะเนว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงทอดพระเนตรบริเวณที่น่าสนใจแถบนั้น และเชื่อว่าพระองค์ท่านคงจะเสด็จฯ ไปแน่ จึงเอาแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ มาดูกันเป็นการด่วน สักครู่ใหญ่ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งลงจอด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินตรงมาที่พวกเราที่ยืนรอเฝ้าฯ รับเสด็จ ทรงชี้ไปที่ลำน้ำลำพะยังในแผนที่จุดใกล้ ๆ กับบ้านกุดตอแก่น พลางรับสั่งว่า ลำพะยังเหมือนลำน้ำทั้งหลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลำน้ำคดเคี้ยวมาก หน้าน้ำน้ำจะท่วมเป็นประจำ พอหมดฝน ลำน้ำก็แห้งผาก กลายเป็นหุบเหวลึกสิบถึงสิบห้าเมตร น่าจะพิจารณาจุดที่เหมาะสม สร้างประตูเก็บน้ำไว้ใช้หลังฝน ประเดี๋ยวพระองค์ท่านจะไปดูตรงจุดนี้ ทรงชี้ในแผนที่ รับสั่งแล้วพระองค์เสด็จฯ ไปที่ว่าการอำเภอ

ท่านรองสมุหราชองครักษ์ พลอากาศโท สุพจน์ ครุฑพันธุ์, ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และผมจะต้องอยู่ในรถนำขบวน พวกเรารีบตะลีตะลานศึกษาเส้นทางที่จะไป ตรงจุดที่พระองค์ท่านทรงชี้ มีปลัดอำเภอโทอยู่คนเดียวที่เป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ แต่ก็ไม่ใช่คนอำเภอเขาวง ไม่ชำนาญพื้นที่เหมือนกัน

สรุปว่าระหว่างนำขบวนซึ่งเส้นทางต้องผ่านบ้านกุดตอแก่น เราจะรีบไปพาตัวกำนัน ซึ่งมีบ้านอยู่ที่นั่น ให้นำทางไป

ประมาณเกือบ ๑๙.๐๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ลงจากอำเภอ ขบวนเริ่มออกเดินทางไปจุดที่ลำพะยังแห้งเป็นหุบเหวลึก พวกเราในรถใจคอไม่สู้ดี เพราะไม่รู้เส้นทางเลย ได้แต่ดูจากแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ และขณะนั้นบรรยากาศมืดสนิท การจัดขบวนเสด็จฯ รถพระที่นั่งจะเป็นคันที่สองต่อจากรถนำซึ่งเป็นรถของเรา และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงขับรถพระที่นั่งด้วยพระองค์เอง จำได้ว่าเป็นรถ Wagoneer พวงมาลัยซ้าย เราเร่งเครื่องเต็มที่เหลียวดูเห็นไฟหน้ารถขบวนยาวเหยียด เราทิ้งระยะขบวนประมาณสองถึงสามกิโลเมตร พอถึงหน้าบ้านกำนัน ปลัดอำเภอตะโกนเรียก ได้ความว่า กำนันไม่อยู่ไปกรุงเทพฯ พวกเราชักเริ่กลั่ก พอจากหน้าบ้าน

กำนัน ก็พบชายสองถึงสามคนยืนอยู่ริมถนน คนหนึ่งนุ่งผ้าขาวม้าไม่สวมเสื้อ ท่านปลัดอำเภอส่งภาษาท้องถิ่นถามไปถามมา รถพระที่นั่งก็ใกล้เข้ามา ท่านรองสมุหราชองครักษ์ พลอากาศโท สุพจน์ บอกให้คว้าตัวขึ้นมาเลย โดยให้นั่งเบียดข้างหน้า ปลัดอำเภอโต้ตอบกับมัคคุเทศก์ที่นุ่งผ้าขาวม้าตลอดเวลา ซึ่งเราฟังไม่ออก พอรถออกจากบ้านกุดตอแก่น มัคคุเทศก์บอกให้เลี้ยวซ้าย ขับไปได้ราวสองสามกิโลเมตร มัคคุเทศก์สั่งให้เลี้ยวขวา ลงทางเกวียน ถนนขรุขระสุด ๆ รถกระเด้งกระดอนแกว่งไปมา มืดก็มืด มีแต่ไฟรถยนต์ส่องทาง พวกเราชักใจเสีย เพราะรถพระที่นั่งและขบวนตามมาติด ๆ รถแล่นอยู่บนทางเกวียนเกือบสองสามกิโลเมตร

พักใหญ่รถมาหยุดอยู่ตรงชายป่าละเมาะ สิ้นสุดทางเกวียน เราคิดว่าต้องมาผิดทางแน่ คงจะสื่อกันไม่เข้าใจหรืออย่างไร รถยนต์พระที่นั่งมาจอดใกล้ ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ลงจากรถ ผมวิ่งไปถวายความเคารพ พระองค์ท่านรับสั่งว่า ***"อธิบดีจะพาฉันไปดิสโก้ที่ไหน ?"*** ผมยิ้มแห้ง ๆ กราบบังคมทูลว่า *"ข้าพระพุทธเจ้า ไม่ทราบว่าที่นี่ที่ไหน พระพุทธเจ้าข้า"* พระองค์ท่านมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ***"ตอนออกจากบ้านกุดตอแก่นต้องเลี้ยวขวา แต่รถนำเลี้ยวซ้าย ฉันเลยต้องตามมา"*** มีพระราชกระแสรับสั่งให้ถามมัคคุเทศก์ให้ชัดเจนว่า จุดที่ลำพะยังเป็นหน้าผาสูงมองเห็นลำน้ำเป็นร่องเหวลึกมีทางไปได้ไหม ปลัดอำเภอสอบถามได้ความว่า ต้องกลับไปบ้านกุดตอแก่น จากนั้นต่อไปอีกสองถึงสามกิโลเมตร แล้วต้องเดินไปอีกราวห้าร้อยเมตรจะถึงลำพะยังตรงจุดนั้น

ขบวนกลับรถกันกลางทุ่งนาอย่างทุลักทุเล ขณะนั้นเวลาประมาณ ๑๙.๓๐ นาฬิกา วิ่งกลับไปจนสุดทางตามที่มัคคุเทศก์บอก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ลงทรงพระดำเนินท่ามกลางความมืดไปในทุ่งนาตะปุ่มตะป่ำ โดยมีไฟฉายส่องทาง และมีมัคคุเทศก์ผ้าขาวม้าเดินนำ ทุกคนต้องเดินอย่างระมัดระวัง ถ้าพลาดเท้าจะแพลงได้ทันที สักครู่มาถึงสระบัวของราษฎร มีรั้วลวดหนามกั้นอยู่ เส้นทางต้องผ่านที่นี่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห้ามไม่ให้ตัดลวดหนาม โดยให้เจ้าหน้าที่ถ่างลวดหนาม แล้วพระองค์ทรงมุดลวดหนามเข้าไป

ความรู้สึกของผมขณะนั้นบอกไม่ถูก นึกรำพึงในใจว่า จะมีพระเจ้าแผ่นดินหรือประมุขของประเทศไหนหนอในโลกนี้ ที่จะทรงตรากตรำพระวรกายจนถึงทรงมุดรั้วลวดหนาม เพื่อจะเสด็จฯ ไปทรงหาน้ำให้ราษฎรของพระองค์ท่าน ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังทรงหันกลับมารับสั่งว่า ***"อธิบดี อย่าลืมซ่อมรั้วให้เขานะ"***

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับทอดพระเนตรลำพะยังที่แห้งผากเป็นหุบเหวลึกอยู่ครู่ใหญ่ มีพระราชดำริให้กรมชลประทานไปพิจารณาจุดที่เหมาะสมในลำน้ำลำพะยังกับลำน้ำก่ำเพื่อทำประตูเก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้ง ในช่วงทรงพระดำเนินกลับ ระหว่างทางมีราษฎรราวสิบคนที่ทราบข่าวการเสด็จฯ ได้มานั่งรอเฝ้าฯ อยู่ข้างกองรวงข้าวที่เพิ่งเก็บเกี่ยว ***พระบาทสมเด็จ***

พระเจ้าอยู่หัวทรงหยิบรวงข้าวมาทอดพระเนตร รวงข้าวมีเมล็ดข้าวลีบ ๆ อยู่ ๔ - ๕ เมล็ด ทรงถามด้วยพระพักตร์ที่หม่นหมองว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ ราษฎรกราบบังคมทูลว่า "ปีนี้แล้งมาก ข้าวตายเกือบหมด ต้องปักดำไปในหลุมแห้ง ๆ ข้าวที่รอดก็อาศัยน้ำค้าง ไม่พอกิน ปีนี้อดอยากกันทั่ว"

ด้วยพระปรีชาสามารถในเรื่องน้ำและเรื่องการชลประทานอย่างน่าอัศจรรย์ ระหว่างที่เสด็จฯ กลับ พอถึงบ้านกุดตอแก่นตรงกลางถนนลูกรังที่มืดมิด ทรงคลี่แผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ พิกัดตรงบริเวณนั้นออกมา เจ้าหน้าที่ใช้ไฟฉายส่องแผนที่ (ดังในภาพ) ทรงชี้ให้คณะผู้เกี่ยวข้องซึ่งมี เลขาธิการ กปร. ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล รองเลขาธิการ คุณพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต ผม คุณสุพจน์ รุจิรกุลและนายช่างชลประทานเจ้าของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดและวางโครงการ ณ ที่นั้นเอง ให้กรมชลประทานไปพิจารณาสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน มีพระราชกระแสรับสั่งว่า *สร้างตรงจุดนั้นจะเก็บน้ำได้สามถึงสี่ล้านลูกบาศก์เมตร และให้ส่งน้ำโดยท่อเพื่อประหยัดน้ำ ช่วยพื้นที่บริเวณอำเภอเขาวง แต่ถึงกระนั้นน้ำก็ยังไม่พอกับความจำเป็น ทรงชี้ไปที่ห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งอยู่อีกฟากหนึ่งของภูเขาอยู่ต่างลุ่มน้ำ มีพระราชกระแสรับสั่งว่า ห้วยไผ่มีน้ำมาก ถ้าสร้างอ่างตรงจุดนี้ที่ทรงชี้จะเก็บน้ำได้เกือบสิบล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่เกษตรก็มีน้อย น้ำจะเหลือเฟือ แล้วทรงให้พิจารณาผันน้ำข้ามลุ่มน้ำโดยสร้างอุโมงค์ นำน้ำมาช่วยพื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยัง*

ปัจจุบันอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนสร้างเสร็จแล้วในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ อุโมงค์ผันน้ำจากห้วยไผ่ข้ามลุ่มน้ำมาอำเภอเขาวง สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำโดยอุโมงค์แห่งแรกในประเทศไทย ส่วนประตูเก็บน้ำในลำน้ำก่ำห้าประตู เก็บน้ำได้ประตูละสามถึงห้าล้านลูกบาศก์เมตร ทุกโครงการสร้างเสร็จได้ช่วยเหลือราษฎรอย่างเต็มที่ เป็นไปตามที่ได้ทรงวางโครงการในคืนวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ กลางถนนลูกรังของบ้านกุดตอแก่นทุกประการ ชีวิตความเป็นอยู่จากที่เคยยากจนลำบากแสนสาหัส ปัจจุบันดีขึ้นอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ราษฎรพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "เหมือนฟ้ามาโปรด"

“ทฤษฎีใหม่ อธิบดีใหม่”

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปวัดมงคลชัยพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ก่อนเสด็จฯ ขึ้นไปบนพระอุโบสถ มีพระราชกระแสรับสั่งว่า เดี๋ยวพระองค์ท่านจะเสด็จฯ ไปที่ห้วยหินขาว ทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคครีบจัดเตรียมการเอาเครื่องไฟฟ้ากับโคมไฟไปรอไว้ ช่วงพลบค่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ลงจากพระอุโบสถ ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เอง เช่นเคย ขบวนมาจอดอยู่ประมาณ ๗ - ๘ กิโลเมตร จากวัด เสด็จฯ ลงทรงพระดำเนินไปยังเนินดินเตี้ย ๆ ทรงชี้ไปที่พื้นดินข้างหน้า และมีพระราชกระแสรับสั่งกับผมว่า *“อธิบดีเห็นไหม นี่แหละคือห้วยหินขาว”* ผมมองดู เห็นเป็นร่องดินปนกรวดทรายกว้างราวสามถึงสี่เมตร ไม่เห็นมีน้ำสักหยด ผมมองอย่างไรก็ดูไม่ออกว่านั่นคือร่องลำห้วย มีพระราชกระแสรับสั่งต่อว่า *“แถวนี้เป็นที่อับฝน ดินปนทราย พอหมดฝนน้ำในลำห้วยก็แห้งสนิท ให้ไปพิจารณากั้นเป็นเขื่อนบริเวณนั้น”* พลางทรงชี้ไปที่จุดห่างไปจากที่ประทับยืนประมาณสองสามร้อยเมตร *“จะเก็บน้ำได้ราวสี่แสนลูกบาศก์เมตร ช่วงแรกจะมีการระเหยและซึมค่อนข้างมาก ต่อไปจะซึมน้อยลง แต่ไม่เป็นไร น้ำที่ซึมก็จะไปทำให้พื้นที่ท้ายน้ำชุ่มชื้นขึ้น น้ำสี่แสนลูกบาศก์เมตรตามทฤษฎีของชลประทานจะช่วยพื้นที่ได้ราว ๒,๕๐๐ ไร่ แต่ทฤษฎีใหม่ของฉัน จะช่วยพื้นที่ได้เกือบหมื่นไร่”* ผมยิ่งฟังพระราชกระแสรับสั่งยิ่งงง เริ่มตั้งแต่ลำห้วยที่ผมมองไม่ออกว่าเป็นลำห้วย แล้วต่อมาทฤษฎีใหม่ยังเพิ่มพื้นที่ชลประทานได้อีกถึงสี่เท่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชกระแสรับสั่งต่อ *“ให้จัดทำโครงการทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ทำกินของราษฎรที่รับน้ำจากอ่างห้วยหินขาว โดยให้แบ่งแปลงออกเป็น ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ สมมติว่ามีที่ ๑๐ ไร่ ๓ ไร่ให้ขุดสระเก็บน้ำลึก ๓ - ๔ เมตร เลี้ยงปลา หรือเลี้ยงไก่บนบ่อด้วยก็ได้ ๓ ไร่ ทำนา หมดหน้านาก็ปลูกพืชไร่ที่ใช้น้ำน้อย ส่วนอีก ๓ ไร่ ทำไร่ ทำพืชสวน อีก ๑ ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย และถนน ตัวเลขจริงปรับได้ตามสภาพพื้นที่ ราษฎรจะทำนาในหน้าฝน เพื่อเอาข้าวไว้บริโภคตามธรรมเนียม หากเหลือก็ขาย น้ำในสระจะช่วยไม่ให้ข้าวขาด น้ำหากเกิดฝนทิ้งช่วง เมื่อหมดฝน น้ำในสระสามไร่จะใช้กับผักผลไม้ และสวนผสม เมื่อน้ำหมด ให้กรมชลประทานวางระบบท่อส่งน้ำมาเติมในสระ ทฤษฎีใหม่นี้จะทำให้อ่างห้วยหินขาวเพิ่มพื้นที่เกษตรได้มาก อธิบดีใหม่ ต้องใช้ทฤษฎีใหม่”*

กรมชลประทานได้สนองพระราชดำริ

สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวเสร็จในปี ๒๕๓๘ ทุกอย่างเป็นไปตามที่ได้มีพระราชกระแสรับสั่งไว้เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ ทุกประการ น้ำในอ่างห้วยหินขาวช่วงแรกระเหยและซึมมาก แต่ราษฎรที่อยู่ท้ายน้ำบอกว่าตั้งแต่มีอ่างห้วยหินขาว บ่อน้ำตื้นที่ไม่เคยมีน้ำในหน้าแล้ง เดี๋ยวนี้มีน้ำตลอดปี สำหรับลำห้วยหินขาวท้ายอ่างซึ่งจะแห้งสนิทหลังฝน กลับมีน้ำตลอดปี

"ฉันดีใจมาก"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมองปัญหาในมุมที่คนส่วนใหญ่มองไม่ค่อยเห็น และพระองค์ท่านจะทรงแก้ด้วยวิธีง่าย ๆ ซึ่งได้ผลอย่างที่ไม่มีใครคาดถึง โครงการมูโนะเป็นโครงการหนึ่งที่ผมได้อยู่ในเหตุการณ์ เพราะได้ติดตามท่านอธิบดี มนัส ปิติวงษ์ ไปรับเสด็จที่นราธิวาสในช่วงปี ๒๕๑๘ - ๒๕๒๒ แม่น้ำโกลกเป็นเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย ต้นน้ำเป็นเทือกเขาสันกาลาคีรี แม่น้ำไหลออกทะเลที่อำเภอตากใบ มีปัญหาน้ำท่วมอำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอสุไหงปาดีเป็นประจำ ฝั่งมาเลเซียทำคันกั้นน้ำตลอดแนว น้ำแทนที่จะไหลล้นสองฝั่ง กลับล้นมาฝั่งเราฝั่งเดียว จึงท่วมหนักกว่าปรกติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งกับอธิบดีกรมชลประทานว่า ***"ฝั่งมาเลเซียทำคันกั้นน้ำ ถ้าฝั่งเราทำบ้าง ต่อไปก็จะสูงขึ้นสูงขึ้นทั้งสองฝั่ง กลายเป็นกำแพง"*** พระองค์ท่านโปรดให้สร้างโครงการมูโนะ โดยทำประตูนำน้ำส่วนที่เกินจากแม่น้ำโกลกเข้ามาที่คลองมูโนะ แล้วให้กรมชลประทานสร้างระบบชลประทาน ทำคลองส่งน้ำส่งไปเลี้ยงพื้นที่เกษตรในอำเภอสุไหงโก-ลก กับอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

โครงการมูโนะนี้สอดคล้องช่วยเหลือเกื้อกูลกับโครงการพรุโต๊ะแดงของพระองค์ท่านอีกโครงการหนึ่ง พรุโต๊ะแดง คือป่าชุ่มน้ำผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เกิดขึ้นจากการที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดเอาตะกอนทรายมาขวางทางน้ำ ซึ่งไหลลงมาจากเทือกเขาสันกาลาคีรี ทำให้เกิดผืนป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ เดิมมีพื้นที่เกือบสองแสนไร่ ลักษณะดินเป็นดินพีท (peat) เกิดจากใบไม้ กิ่งไม้ รากไม้ ที่ทับถมอยู่ในป่าผืนนี้ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ทำให้น้ำเป็นกรดจัด สีดำเหมือนสีกาแฟ พรุโต๊ะแดงจึงเป็นผืนป่าดงดิบชุ่มน้ำที่มีคุณค่าหลากหลายทางชีววิทยาและทางพฤกษศาสตร์ระดับโลก อุดมด้วยสัตว์ป่าหายากนานาชนิด เช่น แมวป่าหัวแบน เสือไฟ และกระรอกบินแก้มแดง ส่วนพรรณไม้จำนวนมากที่หาไม่ได้จากที่อื่น เพราะเป็นไม้ที่เติบโตในดินเปรี้ยวชุ่มน้ำตลอดปี ที่นี่เป็นแหล่งกำเนิดของหมากแดงอันสวยงาม

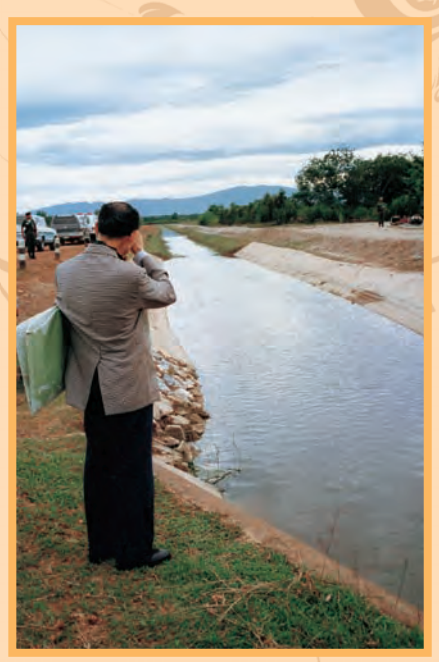

ผมเชื่อว่าเป็นป่าหลงสำรวจแห่งเดียวของเมืองไทยจนบัดนี้ เพราะจะไม่มีช่างสำรวจเข้าไปถึงใจกลางป่าได้ เนื่องจากพื้นดินมีน้ำขังตลอดปี บางแห่งน้ำลึกห้าสิบเซนติเมตร แต่บางจุดลึกเป็นเมตร ผมเคยนั่งเรือหางยาวเข้าไปกับอธิบดี มนัส ปิติวงษ์ เพื่อสำรวจพรุ โดยเข้าไปทางคลองน้ำแบ่ง ซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่ระบายน้ำจากพรุไปลงแม่น้ำบางนรา แม่น้ำบางนรารับน้ำจากอีกหลายคลองที่ระบายจากพรุโต๊ะแดง ทิศเหนือแม่น้ำบางนราออกทะเลผ่านตัวเมืองนราธิวาส ทิศใต้ออกทะเลที่อำเภอตากใบ แม่น้ำบางนราจึงเป็นแม่น้ำประหลาดที่หัวท้ายไหลออกสู่ทะเลทั้งสองด้าน

เรือที่คณะของเราแล่นเข้าไปเพียงครู่เดียว คลองน้ำแบ่งแคบเข้า ๆ จนไม่เห็นแสงอาทิตย์ สองฝั่งมีแต่น้ำสีดำดูแทบไม่ออกว่าร่องน้ำอยู่ที่ไหน บรรยากาศวิเวกวังเวงน่าสะพรึงกลัว โดยเฉพาะเป็นที่ทราบกันว่าจระเข้น้ำจืดตัวใหญ่ที่สุดในเอเชียที่แสดงอยู่ในฟาร์มของนายไวเซียะ ที่ทุ่งมหาเมฆในสมัยนั้น จับได้ในแม่น้ำบางนรา โดยถูกน้ำพัดพาออกมาจากพรุโต๊ะแดงในปีที่น้ำท่วมใหญ่ ทุกคนใจคอไม่ค่อยดี เมื่อได้ยินเสียงท้องเรือครูดกับวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งคงเป็นรากไม้ แล้วก็โล่งอกเมื่ออธิบดีสั่งให้กลับได้

พรุโต๊ะแดงเริ่มต้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ไปสิ้นสุดที่อำเภอสุไหงโก-ลก ระยะทางเกือบสี่สิบกิโลเมตร เดิมครอบคลุมพื้นที่เกือบสองแสนไร่ ในปีที่แล้งติดต่อกัน ราษฎรที่ทำกินอยู่บริเวณรอบพรุจะค่อย ๆ รุกล้ำเข้าไปทำกิน บางปีก็เกิดไฟไหม้ป่าพรุ จนปัจจุบันเหลือพื้นที่พรุประมาณเพียง ๘๐,๐๐๐ ไร่ ปัญหาการทำกินของราษฎร คือ เรื่อง ๔ น้ำ น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเปรี้ยว และน้ำเค็ม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎร จึงโปรดฯ ให้ดำเนินการโครงการพรุโต๊ะแดง โดยขุดลอกคูคลอง แล้วสร้างประตูควบคุมน้ำให้บริหารจัดการ โดยให้น้ำในพรุอยู่ในระดับไม่น้อยกว่าห้าสิบเซนติเมตร ถ้าน้ำน้อยกว่านั้น เมื่อดินแห้ง ปฏิกิริยาของใบไม้รากไม้ที่สะสมอยู่ใต้ดินลึกหลายสิบเมตร จะทำให้เกิดความร้อน เกิดไฟลุกขึ้นเองได้ ยากที่จะทำการดับ เมื่อน้ำมากก็เปิดประตูระบายน้ำออก ไม่ให้ล้นท่วมพื้นที่เกษตรของราษฎร และโปรดฯ กำชับให้กรมป่าไม้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องป้องกันไฟไหม้ป่า และป้องกันการบุกรุกของราษฎร เพื่อรักษาผืนป่าชุ่มน้ำอันมีค่านี้ไว้

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรบ้านโคกอิฐ โคกใน และโคกกูแว ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ ทอดพระเนตรเห็นสภาพความยากจนของชาวบ้าน ทรงซักถามถึงปัญหา อุปสรรคในการดำรงชีพของราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมที่มารอเฝ้าฯ ได้กราบบังคมทูลว่า ถึงแม้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมได้บรรเทาเบาบางลงตั้งแต่มีโครงการพรุโต๊ะแดงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ก็มีเรื่องน้ำเปรี้ยวที่ไหลมาจากพรุ ทำให้สวนผลไม้ไม่ได้ผล ข้าวก็ได้ไร่ละ ๑๐ - ๑๕ ถัง บางปีได้เพียง ๔ - ๕ ถัง ไม่พอกิน สัตว์เลี้ยงมักจะล้มป่วย กรมพัฒนาที่ดินช่วยเหลือโดยนำปูนมาร์ลมาใส่ในนา แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูง ไม่สามารถใส่ให้พอเพียงได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งความว่า น้ำจืดในโครงการมูโนะมีเหลือเฟือให้กรมชลประทานสร้างคลองนำน้ำจืดมาชะล้างดินเปรี้ยวและใช้น้ำในการทำนา แล้วทำคันกั้นน้ำจากพรุโต๊ะแดง โดยให้ทำระบบคลองระบายน้ำเปรี้ยวแยกออกต่างหาก ไม่ให้เข้าไปในพื้นที่เกษตรของราษฎร และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แนะนำให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ราษฎร

ต่อมา วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ ไปบ้านโคกอิฐ โคกใน และโคกกูแว อีกครั้งหนึ่ง ทุกคนสังเกตเห็นมีบ้านสร้างใหม่ขึ้นหลายหลัง เห็นต้นผลไม้ก็ดูเขียวชอุ่มงามขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะข้าวในนากำลังงามแตกกอเต็มท้องทุ่ง ราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จทุกคนมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ราษฎรกราบบังคมทูลว่า เดี๋ยวนี้ข้าวที่เคยได้ ๕ - ๑๐ ถังต่อไร่

ไม่พอกิน ตั้งแต่ได้น้ำจืดพระราชทาน และทำคันเอาน้ำเปรี้ยวออก ต้นข้าวก็งดงามได้ถึง ๔๐ - ๕๐ ถังต่อไร่ ทำนาได้ปีละสองครั้ง เหลือพอขาย ต้นผลไม้ก็พลอยงามให้ผลดี วัวควายก็อ้วนท้วนสมบูรณ์ ทุกอย่างดีขึ้นอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน เดี๋ยวนี้สบายแล้ว ทุกคนในขบวนเสด็จสังเกตเห็นได้ชัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปฏิสันถารซักถามราษฎรในรายละเอียดด้วยพระพักตร์ที่เบิกบานผ่องใส ทุกข์ของราษฎร คือทุกข์ของพระองค์ท่าน คงไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้พระเจ้าอยู่หัวของเราทรงมีความสุขยิ่งไปกว่าความอยู่ดีกินดี รอดพ้นจากความยากจนของพสกนิกรของพระองค์ท่าน

ผมจำภาพนี้ติดตาไม่มีวันลืม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหันพระพักตร์มาที่พวกเรา แย้มพระสรวล แล้วมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ***“ฉันดีใจมาก”***

“ฝายแม้ว ที่แม้วไม่เคยสร้าง”

ในวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปยังโครงการป่าขุนแม่กวง จังหวัดเชียงใหม่ สภาพของผืนป่าแห้งแล้งทรุดโทรม ราษฎรทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง เพราะความลำบากยากจน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอ่างเก็บน้ำขึ้นหลายแห่ง ในช่วงที่ทรงพระดำเนินขึ้นไปบนภูเขา เพื่อทอดพระเนตรจุดที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างอ่างเก็บน้ำบ้านศาลาปางสัก-๑ ทรงชี้ไปข้างทางแล้วรับสั่งกับ

ผมว่า *“อธิบดี ตรงนี้เป็นร่องน้ำ ในหน้าฝนจะมีน้ำตลอด พอหมดฝนก็แห้งสนิท เป็นเช่นนี้ทั้งภูเขา ทำให้ป่าแห้งแล้ง ต้นไม้เหี่ยวเฉาทิ้งใบเกือบทั้งป่า ให้กรมชลประทานไปสร้างฝายเล็ก ๆ กั้นน้ำไว้ในจุดที่เหมาะสมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยให้เอาเศษไม้และดินในบริเวณนั้นมาทำเป็นฝายชะลอน้ำโดยใช้แรงคน ห้ามทำฝายคอนกรีตแบบทั่วไป ช่วงแรกน้ำจะรั่วซึม พอหมดฝนอาจจะเก็บไว้ได้ห้าวันสิบวัน แต่ต่อไปโคลนตมก็จะอุดรูรั่ว เก็บน้ำได้นานขึ้นเป็นอาทิตย์เป็นเดือน ป่าก็จะค่อย ๆ ชุ่มชื้น ฟื้นตัวขึ้นมาเอง”*

กรมชลประทานสนองพระราชดำริ สร้างฝายชะลอน้ำจำนวนมากขึ้นบนภูเขา ในศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ฯ เป็นแห่งแรก โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยมาก ภายในเวลาไม่กี่ปีต่อมา ทุกอย่างเป็นไปตามพระราชกระแสรับสั่งในวันนั้นทุกประการ ผืนป่าพลิกฟื้นเขียวชอุ่ม สัตว์ป่ารวมทั้งนกนานาชนิด โดยเฉพาะนกยูง ได้กลับมายังถิ่นเดิมบริเวณศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ฯ ปัจจุบันป่าแห้งแล้งที่มีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำบนภูเขาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้พลิกฟื้นคืนสภาพเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ทั่วทุกแห่ง แล้วคำว่า “ฝายแม้ว” ที่ผู้คนเข้าใจผิด เรียกจนติดปากไปทั่วมีที่มาอย่างไร สืบเนื่องมาจากในช่วงแรก นายช่างชลประทานที่มาจากนอกพื้นที่ หรือมาจากกรุงเทพฯ ไปเห็นเข้าก็งง เพราะฝายที่กรมชลประทานสร้างทั่วไป ต้องเป็นฝายคอนกรีตเสริมเหล็กอย่างเดียว ไม่เคยเห็นฝายที่ทำด้วยไม้ไผ่ ท่อนไม้ตอก หินและทรายในท้องน้ำ ด้วยความที่ไม่ทราบที่มา ก็ตั้งชื่อให้ว่า “ฝายแม้ว” จนเรียกกันติดปากไประยะหนึ่ง ที่ถูกควรจะเป็น “ฝายต้นน้ำลำธารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”

“พระปรีชาสามารถในเรื่องแผนที่”

ทุกครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงงานในพื้นที่ ภาพที่พสกนิกรเห็นเป็นประจำ คือภาพที่พระองค์ท่านทรงถือแผนที่ปึกหนาด้วยพระองค์เอง จะไม่มีภาพผู้ใดถือแผนที่ปึกนี้แทนพระองค์ท่านอย่างเด็ดขาด นอกจากอาจจะช่วยจับเวลาพระองค์ท่านทรงคลี่ดู แผนที่นี้เราเรียกกันว่า แผนที่ (มาตราส่วน) หนึ่งต่อห้าหมื่น (๑:๕๐,๐๐๐) หมายความว่า ระยะ ๒ เซนติเมตรในแผนที่คือระยะหนึ่งกิโลเมตร ตารางสี่เหลี่ยมใน

แผนที่ขนาด ๒ x ๒ เซนติเมตร คือพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร เขาสร้างขึ้นจากภาพถ่ายทางอากาศ มีเส้นบอกพิกัด และระดับความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นตัวเลขมีเครื่องหมายบวกข้างหน้า ในพื้นที่สูงขึ้นเป็นภูเขา จะมีเส้นบอกระดับทุกยี่สิบเมตรที่ความสูงเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นบริเวณภูเขาสูงชัน เส้นบอกระดับจะอยู่ติดกันดำเป็นพืดเมื่อความลาดชันลดลง เส้นบอกระดับก็จะค่อย ๆ ห่างออก นายช่างชลประทานจะใช้แผนที่นี้ในการวางโครงการชลประทานเบื้องต้น โดยอ่านระดับความสูงของหุบเขา คำนวณพื้นที่รับน้ำแล้วคูณด้วยตัวเลขฝนเฉลี่ย จะได้ปริมาณน้ำเฉลี่ยต่อปี แล้วนำมาพิจารณาว่า ควรจะสร้างฝายหรืออ่างเก็บน้ำตรงจุดใด ได้น้ำประมาณเท่าใด ส่งไปช่วยพื้นที่เกษตรจำนวนกี่ไร่ ซึ่งทั้งหมดก็ต้องใช้เวลาพอสมควร

แผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ ที่พระองค์ท่านทรงถือติดพระองค์นั้น ถ้าคลี่ออกเต็มที่ ทุกคนจะแปลกใจ เพราะเป็นแผ่นใหญ่มาก ครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้างใหญ่รอบ ๆ จุดที่เสด็จฯ โดยพระองค์ท่านจะทรงนำแผนที่หลายแผ่นมาต่อกันด้วยพระองค์เอง และพระองค์เคยทรงสอนวิธีการพับให้เหลือขนาดที่ทรงพกพาได้สะดวก การพับแผนที่แผ่นใหญ่ เพื่อให้คลี่มาดูจุดที่ต้องการได้ในทันทีโดยไม่ต้องคลี่ทั้งแผ่นใหญ่เป็นเรื่องยากมาก แม้พระองค์ท่านจะเคยทรงสอน แต่ผมเชื่อว่าจนบัดนี้ ยังไม่มีนายช่างชลประทานคนไหนทำได้

ในวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำบ้านศาลาปางสัก-๑ โครงการป่าขุนแม่กวง กรมชลประทานถวายเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อเสวยพระกระยาหารเสร็จ กรมชลประทานได้จัดการแสดงถวาย มีการหรี่ไฟฟ้าให้สลัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้นำแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ มาวางบนโต๊ะเสวย โดยได้ทรงหยิบดินสอกับไฟฉายเล็ก ๆ ที่ทรงเหน็บไว้ที่กระเป๋าฉลองพระองค์ มาเปิดส่องแผนที่ซึ่งทรงคลี่ออก เป็นแผนที่ภาคเหนือ ตั้งแต่เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลงมาจนถึงจังหวัดตาก อุทัยธานี ผมสังเกตเห็นเส้นบอกระดับความสูงของภูมิประเทศด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกของประเทศไทย เป็นเส้นติดกันจนดูดำมืด แสดงว่าเต็มไปด้วยภูเขาสูง ผมใจคอไม่ค่อยดี ได้แต่ท่องคาถาประจำตัว “ห้ามเดา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ปลายดินสอชี้ไปในแผนที่ เริ่มตั้งแต่เชียงรายเหนือสุดไล่ลงมาทีละจังหวัดจนถึงจังหวัดอุทัยธานี ***“อธิบดี ลำห้วยนี้มีน้ำมาก ถ้าเรากั้นตรงจุดนี้จะได้น้ำถึง ๒๐ - ๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำไปช่วยอำเภอนี้ได้ทั้งอำเภอ”*** ผมมองไม่เห็นเส้นบอกลำห้วยด้วยซ้ำว่าน้ำไหลไปทางไหน บางจุดทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ***“ลำห้วยนี้พื้นที่รับน้ำไม่มาก ควรสร้างเป็นฝาย ช่วยหมู่บ้านนี้ได้หลายหมู่บ้าน”*** ผมฉงนจริง ๆ ว่า พระองค์ท่านทอดพระเนตรเห็นตัวเลขบอกระดับความสูงของภูมิประเทศได้อย่างไร ในเมื่อตัวเลขเล็ก ๆ เบียดอยู่ในเส้นบอก

ระดับซึ่งติดกันเป็นพืด แม้แต่ในตอนกลางวันก็ต้องเพ่งมองหาตัวเลขระดับ จึงจะนำมาคำนวณพื้นที่รับน้ำกับปริมาณฝนเฉลี่ย เพื่อจะให้ได้ปริมาณน้ำที่จะเก็บกักได้ และจะต้องพิจารณาด้วยว่าตัวเขื่อนควรจะสูงเท่าใด จึงจะเหมาะสม ซึ่งทั้งหมดต้องใช้เวลา แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถเพียงทอดพระเนตรแผนที่ ก็ทรงสามารถวางโครงการกำหนดจุดที่ควรจะสร้างอ่าง สร้างฝายได้ในทันทีทันใด เป็นที่น่าอัศจรรย์ ผมกลับมาถามวิศวกรจากกองออกแบบว่าเป็นไปได้อย่างไร หลายคนลงความเห็นว่าเป็นไปได้สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านแผนที่ และใช้แผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ จนช่ำชอง เพียงดูความถี่ความห่างของเส้นบอกระดับก็อาจจะมองแผนที่เป็นสามมิติ มองเห็นความสูงต่ำของภูมิประเทศที่เป็นภูเขาหรือหุบเหว จึงทรงสามารถทอดพระเนตรจุดเหมาะสมที่จะสร้างฝายหรืออ่าง แล้วคำนวณปริมาณน้ำที่เก็บกักน้ำในพระราชหฤทัยได้ในทันที

ค่ำคืนนั้นผมตามพระองค์ท่านไม่ได้เลย งงเป็นไก่ตาแตก ได้แต่ “พระพุทธเจ้าข้า” ทั้งคืน ผมคิดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะทรงทราบแล้วว่าอธิบดีคนใหม่นี้เป็นวิศวกรเครื่องกล ไม่รู้เรื่องวิชาการชลประทาน จึงมีพระเมตตาไม่ทรงถามความเห็นของผมเลย คงมีพระราชประสงค์เพียงว่า ให้รับทราบถึงศักยภาพในการพัฒนาแหล่งน้ำของพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้นายช่างหรือวิศวกรชลประทานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณารายละเอียดต่อไป คืนนั้นพอกล้อมแกล้มรอดตัวไปได้แบบใจคอไม่ค่อยอยู่กับเนื้อกับตัว แต่พอแก่วัดเข้าหน่อยก็พลาดจนได้

วันหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ผมเข้าร่วมโต๊ะเสวย โดยผมนั่งทางซ้ายของพระองค์ท่าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งกับผู้ร่วมโต๊ะเสวยในหลาย ๆ เรื่อง ช่วงหนึ่งมีพระราชกระแสรับสั่งถึงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่มีความจำเป็น เป็นประโยชน์กับราษฎร ***“อธิบดี โครงการอะไรนะ ที่อุดรเก็บน้ำได้ ๓๐ - ๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ควรจะรีบสร้าง เพราะจะเป็นประโยชน์มาก”*** พระองค์มีพระราชกระแสรับสั่งเป็นเชิงสนทนามากกว่า ไม่ได้ทรงตั้งเป็นคำถามที่จะต้องตอบ ถ้าผมเพียงรับพระราชกระแสรับสั่งว่า “พระพุทธเจ้าข้า” พระองค์ท่านก็จะมีพระราชกระแสรับสั่งต่อไป ด้วยทรงทราบว่า คงจำไม่ได้เหมือนกัน เมื่อกลับไปก็จะตรวจสอบได้ไม่ยาก

แต่ด้วยความที่ชักจะชะล่าใจว่าเราเป็นอธิบดีมากว่าสองปีแล้วควรจะทราบ จึงลืมคาถา **“ห้ามเดา”** สนิท หลุดปากกราบบังคมทูลเอ่ยชื่อโครงการแถวภาคอีสานที่คุ้น ๆ ว่า “โครงการลำปลายมาศ พระพุทธเจ้าข้า” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหยุดนิดหนึ่ง หันพระพักตร์มาทางผม แล้วมีพระราชกระแสรับสั่งเบา ๆ เพียงเพื่อให้ผมได้ยินคนเดียวว่า **“อธิบดี เสียชื่อแล้ว”** ผมใจหายวาบ รู้ทันทีว่าคงปล่อยไก่ตัวเบ้อเริ่มอยากจะมุดลงใต้โต๊ะ ด้วยพระเมตตาเป็นล้นพ้น ทรงรับสั่งเรื่องอื่นต่อ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น หลังจากนั้นผมรีบตรวจสอบ

ไปทางอุดร ปรากฏว่า เป็นโครงการลำพันชาด ส่วนโครงการลำปลายมาศ อยู่ที่โคราช คนละลุ่มน้ำ คนละจังหวัด ไกลกันลิบ !

“สิ่งมหัศจรรย์เรื่องลมฟ้าอากาศ”

เมื่อทรงศึกษาเรื่องใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงศึกษาด้วยพระองค์เอง โดยทรงค้นคว้าลงลึกจนถึงแก่นในทุกเรื่อง และทรงพระปรีชาสามารถในแต่ละเรื่องเป็นที่น่าอัศจรรย์ ยกตัวอย่างเช่น การทำฝนเทียมที่โด่งดังไปทั่วโลก ฟังเผิน ๆ คล้ายกับใช้เครื่องบินโปรยสารเคมี แล้วฝนก็จะตก ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ มีตัวแปรมากมายซึ่งต้องใช้เทคนิคพิเศษที่ทรงคิดค้น ดังเช่นที่ทรงเคยอธิบายโดยใช้คำว่า ***“เลี้ยง (เมฆ) ให้อ้วนแล้วโจมตีแบบแซนด์วิช”*** เป็นต้น

ครั้งหนึ่งเกิดฝนแล้งผิดปรกติในเขตจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี ทางผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี (คุณศักดิ์ โกไศยกานนท์) ขอฝนเทียมด่วน เพราะข้าวกำลังจะตาย ช่วงนั้นผมอยู่ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้วยความอยากรู้ จึงขอติดเครื่องบินทำฝนเทียมไปด้วย ระหว่างโปรยสารเคมี บางครั้งต้องบินเข้าไปในก้อนเมฆ มองไม่เห็นอะไรเลย นักบินต้องติดต่อกับเครื่องบินอีกสองลำตลอดเวลา เพื่อแจ้งพิกัดความสูงและทิศทาง มิฉะนั้นอาจชนกันเองได้ เครื่องลำที่ผมขึ้นคงจะบินเป็นเที่ยวสุดท้าย เพราะประมาณครึ่งชั่วโมงผมสังเกตเห็นฟ้าที่ก่อนนั้นมีแดดจ้า เมฆเริ่มเกาะตัวเป็นก้อนดำใหญ่ นักบินบอกว่าต้องรีบลงโดยด่วน เพราะถ้าฝนตกจะมองไม่เห็นสนามบิน เครื่องของผมลงสนามบินชั่วคราวเรียบร้อย โดยมีเมฆดำทะมึนไล่หลัง เพียงไม่กี่นาทีต่อมา ฝนก็ตกลงมาอย่างหนัก มืดไปทั่ว ระหว่างนั่งรถกลับ ผมนึกรำพึงอยู่ในใจว่า “ช่างเป็นบุญของชาวนาไทยโดยแท้ที่เรามีพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระปรีชาสามารถอย่างหาที่เปรียบมิได้”

ผมหลับตาวาดภาพเห็นท้องนาอันกว้างใหญ่ไพศาลสุดลูกหูลูกตา ที่ต้นข้าวกำลังจะเหี่ยวเฉาตาย เห็นชาวนาผู้ยากไร้ ทั้งลูกเมียยืนน้ำตาตกมองความหายนะของตนเองและครอบครัวที่กำลังจะมาถึงต่อหน้าต่อตา แต่แล้วเหมือนปาฏิหาริย์ ฝนก็ตกกระหน่ำลงมา เป็น “ฟ้ามาโปรด” จริง ๆ !

เขื่อนภูมิพล ที่จังหวัดตาก กับเขื่อนสิริกิติ์ ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ มีบทบาทกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรใน ๒๒ จังหวัดภาคกลาง มากกว่าที่คนจำนวนมากตระหนัก โดยทั้งสองเขื่อนจะเก็บกักน้ำจำนวนมหาศาลไว้ในหน้าฝน เมื่อหมดฝนในเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม

ทั้งสองเขื่อนจะปล่อยน้ำที่เก็บกักไว้มาหล่อเลี้ยงพื้นที่ภาคกลาง เพื่อการอุปโภคบริโภค การเดินเรือ ไล่น้ำเค็ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการทำนาปรัง ในพื้นที่ประมาณ ๔ - ๕ ล้านไร่

ในปี ๒๕๓๔, ๒๕๓๕ และ ๒๕๓๖ ได้เกิดสภาวะฝนน้อยกว่าปรกติติดต่อกัน ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ภัยแล้งที่รุนแรงที่สุด ในปี ๒๕๓๖ ต่อปี ๒๕๓๗ ปริมาณน้ำในสองเขื่อนมีน้อยเป็นประวัติการณ์ ต้องมีการรณรงค์ให้ประหยัดน้ำ การเดินเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีนต้องหยุดชะงัก เรือไม่สามารถผ่านประตูน้ำได้ น้ำเค็มรุกขึ้นไปถึงจังหวัดปทุมธานี บริเวณตำบลสำแล ซึ่งเป็นสถานีสูบน้ำเข้าคลองประปาของการประปานครหลวง มีประกาศเตือนและห้ามไม่ให้ทำนาปรัง ด้วยเกรงว่านาจะเสียหายหนัก เพราะไม่มีน้ำส่งให้พื้นที่ชลประทาน แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะข้าวราคาดี และชาวบ้านบอกว่าขอเสี่ยงเอง

ในขณะที่สถานการณ์ภัยแล้งกำลังเข้าขั้นวิกฤติ ได้เกิดฝนตกหนักก่อนฤดูในเดือนมีนาคม ๒๕๓๗ และตกติดต่อกันจนเข้าหน้าฝน ปริมาณน้ำในเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนมีน้ำเพียงพอสำหรับหน้าแล้งปี ๒๕๓๘ ทุกคนโล่งอก และดีใจที่ผ่านพ้นวิกฤติภัยแล้งไปได้อย่างหวุดหวิด หารู้ไม่ว่ามหันตภัยตัวใหม่กำลังจะมาเยือน

ในช่วงฤดูฝนปี ๒๕๓๘ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พายุโซนร้อนที่ก่อตัวในมหาสมุทรแปซิฟิก ได้เข้าถล่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม อย่างหนัก ประเทศไทยได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากพายุถึง ๔ ลูก คือไต้ฝุ่นแกรี่ เฮเลน โลอิส และนีน่า ส่งผลให้เกิดสภาวะน้ำท่วมอย่างรุนแรงในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในภาคกลาง เขื่อนภูมิพลเก็บกักน้ำจากเหนือเขื่อนไว้ได้หมด แต่ฝันร้ายสุด ๆ ของชาวชลประทานก็เกิดขึ้น เมื่อเขื่อนสิริกิติ์น้ำเต็ม ล้นออกทางระบายน้ำล้น หมายความว่าลุ่มน้ำน่านไม่สามารถบริหารจัดการได้เลย น้ำมาเท่าใด

ต้องปล่อยออกทางระบายน้ำล้นเท่านั้น ส่วนลุ่มน้ำยมไม่มีเขื่อนจัดการผ่อนปรนใด ๆ ไม่ได้อยู่แล้ว

ได้เกิดสภาวะน้ำท่วมรุนแรงตั้งแต่จังหวัดแพร่ สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิจิตร นครสวรรค์ และทุกจังหวัดในภาคกลาง ตั้งแต่เดือนสิงหาคมจนถึงเดือนตุลาคม ในขณะที่หลายจังหวัดจมอยู่ใต้น้ำ กรุงเทพมหานครได้เสริมคันกั้นน้ำเป็นการด่วนทั้งวันทั้งคืน แต่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณถนนจรัญสนิทวงศ์ กับถนนเจริญนคร คันกั้นน้ำพ่ายแพ้แก่ระดับน้ำ เข้าท่วมบ้านเรือนอาคารพาณิชย์เป็นบริเวณกว้าง สร้างความเสียหายมากมาย การระบายน้ำลงทะเลก็ทำได้ยากมาก เพราะเป็นช่วงระดับน้ำทะเลขึ้นสูง ช่วงน้ำลงก็ไหลออกทะเลได้บ้าง พอช่วงน้ำขึ้นก็ไหลกลับมาใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้าง “แก้มลิง” โดยสร้างประตูกั้นน้ำที่ปากคลองที่จะออกสู่ทะเล เมื่อช่วงน้ำทะเลขึ้นสูง ก็ปิดประตูไม่ให้น้ำไหลกลับ น้ำที่เอ่ออยู่หลังประตู จะมีระดับสูงขึ้น พอช่วงน้ำลง ระดับจะต่างกันเกือบสองเมตร รีบเปิดประตู ก็จะระบายน้ำได้มาก คล้ายกับลิงที่อมอาหารไว้ในกระพุ้งแก้ม แล้วค่อยเคี้ยวกลืนภายหลัง ในช่วงที่ไม่ต้องแย่งอาหารกับตัวอื่น

ในช่วงปลายเดือนตุลาคม ซึ่งควรจะหมดฝนเข้าหนาวแล้ว คุณสมิทธ ธรรมสโรช อธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา กราบบังคมทูลรายงานพร้อมกับออกโทรทัศน์ประกาศว่ายังมีไต้ฝุ่นอีกหนึ่งลูก เป็นซูเปอร์ไต้ฝุ่น ชื่อ “แอนเจลล่า” ความเร็วลมใกล้จุดศูนย์กลางถึง ๑๕๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ถล่มฟิลิปปินส์ยับเยิน มีคนตายจำนวนมาก และจะตรงเข้าประเทศไทยแน่นอนในอีกสามวัน ขอให้เตรียมตัว สำหรับคนกรุงเทพฯ ควรเตรียมเรือไว้ด้วย ปรากฏว่าผู้คนตกใจแตกตื่นเป็นการใหญ่ ทั้งซีเอ็นเอ็น และบีบีซี ก็ออกเป็นข่าวด่วนด้วย

วันรุ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระกระแสรับสั่งถึงอธิบดีสมิทธว่า ซูเปอร์ไต้ฝุ่น “แอนเจลล่า” จะอ่อนแรงเปลี่ยนทิศทางขึ้นเหนือ ไม่เข้าไทยแน่นอน ขอให้แจ้งประชาชนด้วยว่าไม่ต้องตกใจ วันต่อมาสิ่งมหัศจรรย์ก็เกิดขึ้น ก่อนจะถึงเวียดนาม พายุ “แอนเจลล่า” ได้เปลี่ยนทิศทางหักมุม ๙๐ องศา ขึ้นเหนือ ขึ้นฝั่งทางตอนใต้ของประเทศจีน มีคนตาย ๗๐๐ - ๘๐๐ คน

ต่อมาไม่นาน ผมได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เข้าร่วมโต๊ะเสวย ช่วงหนึ่งผมได้กราบบังคมทูลว่า “อธิบดีสมิทธบอกว่า นักอุตุนิยมวิทยาทั่วโลกเห็นตรงกันว่า ไต้ฝุ่น “แอนเจลล่า” ต้องเข้าเวียดนามและไทยแน่นอน ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระองค์เดียวทรงยืนยันว่าไม่เข้า เขาจะพากันเผาตำราทิ้งหมดแล้ว ทรงทราบได้อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแย้มพระสรวลพลางรับสั่งว่า ***“ฉันให้นางมณีเมขลาไปห้ามไว้”***

ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ไปในทำนองขำขันเช่นเดียวกันว่า ***“ได้ให้นางมณีเมขลาไปเจรจาได้ผลดี แล้วให้พาคุณ “แอนเจลล่า” ไปเที่ยวเขาพระสุเมรุแทน”*** ที่รับสั่งเช่นนี้เป็นพระเมตตาโดยแท้ ด้วยทรงเกรงว่า เจ้าหน้าที่จะเสียหน้า ที่จริงแล้วโปรดเกล้าฯ ให้กรมอุตุนิยมวิทยาถวายข้อมูลสภาพอากาศและแผนที่ทางอากาศทุกวัน ยิ่งกว่านั้นยังทรงค้นคว้าหาข้อมูลทางคอมพิวเตอร์จากหลายแห่งทั่วโลก นำมาศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้ง และบางครั้งมีพระบรมราชวินิจฉัยแตกต่างไปจากคำพยากรณ์อากาศของกรมอุตุฯ ซึ่งหลายครั้งผลเป็นไปตามที่พระองค์ท่านทรงพยากรณ์

“พีระมิดกลับทิศ”

ที่ผมเล่ามาเป็นเพียงเกร็ดเล็กน้อยของเศษเสี้ยวที่ได้ตามเสด็จ และปฏิบัติงานถวายใกล้ชิดในช่วงสามปีเศษที่ได้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทในฐานะอธิบดีกรมชลประทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐาน เพื่อทรงงานเกือบตลอดทั้งปี ดังเช่นที่ทรงปฏิบัติมาโดยตลอด และในระหว่างประทับแปรพระราชฐาน จะเสด็จฯ ไปทรงงานเกือบทุกวัน เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในที่ทุรกันดาร ซึ่งหลายแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเคยเข้าไปเลย ภาพที่ประจักษ์แก่สายตาพสกนิกรเป็นประจำ คือหยาดพระเสโทเต็มพระพักตร์ จนฉลองพระองค์เปียกชุ่ม หรือประทับบนพื้นดิน

ซักถามทุกข์สุขของราษฎรที่มารอเฝ้าฯ หรือเสด็จฯ ไปในป่าเขาหุบเหวท่ามกลางสายฝนที่กำลังกระหน่ำ ทั้งในเวลากลางวัน หรือค่ำคืนดึกดื่น เฉพาะในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างมหาศาลจำนวนมากมายหลายโครงการ ทั้งยังมีพระราชกระแสรับสั่งที่มีความหมายลึกซึ้งทรงคุณค่ายิ่งในหลายโอกาสหลายวาระ ซึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถอันลึกล้ำแล้ว ยังให้เห็นสายพระเนตรอันยาวไกล ในการที่มีพระบรมราชวินิจฉัยในหลายเรื่อง ผมขอยกตัวอย่างเพียง ๒ - ๓ เรื่อง เช่น มีพระราชกระแสรับสั่งถึงโครงการเขื่อนท่าด่านตอนหนึ่งว่า ***"จังหวัดนครนายก มีปัญหาน้ำท่วมทุกปี พอหมดฝนก็ขาดน้ำ และยังมีปัญหาดินเปรี้ยว จุดที่เหมาะสมตามที่กรมชลประทานเสนออยู่ในใจกลางอุทยานฯ เขาใหญ่ ใกล้น้ำตกเหวนรก จะกระทบสิ่งแวดล้อมมาก ลงมาสร้างที่เชิงเขาขอบอุทยาน ค่าสร้างเขื่อนจะแพงกว่าแต่ก็คุ้ม"*** หรือในกรณีโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง ***"เดิมปลูกข้าวเกือบสี่แสนไร่ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ ปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป น้ำเค็มรุกขึ้นไปถึงอำเภอชะอวด คนหนุ่มสาวละทิ้งถิ่นฐาน เหลือแต่คนแก่ยากจน เพราะปลูกข้าวไม่ได้ผล ทั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างชาวนากับเจ้าของบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ควรสร้างประตูควบคุมใกล้ปากน้ำ ไม่ให้น้ำเค็มรุกล้ำ และเก็บน้ำจืด แล้วแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจนเหมาะสม นำสิ่งแวดล้อมกลับคืนมาสู่ชาวปากพนัง"*** สำหรับเขื่อนป่าสัก รับสั่งว่า ***"ปีที่เกิดน้ำท่วม แม่น้ำป่าสักจะพาน้ำมาซ้ำเติมที่อยุธยา ทำให้เกิดความเสียหายเพิ่มมากขึ้น สร้างเขื่อนป่าสักแล้วจัดการน้ำให้ดี จะช่วยป้องกัน หรือบรรเทาสภาวะน้ำท่วมได้มาก เพียงสองปี ก็คุ้มค่าก่อสร้างแล้ว"***

ผมเป็นเพียงคนไทยคนหนึ่งที่มีบุญได้ปฏิบัติงานถวายรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทในช่วงสั้น ๆ ยังมีข้าราชการ และผู้คนอีกเป็นจำนวนมาก ที่ได้ปฏิบัติงานสนองพระเดชพระคุณในพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เหนือกว่าสิ่งอื่นใด ผมคิดว่าเป็นบุญของประเทศไทย และคนไทยทั้งชาติ ที่เรามีพระมหากษัตริย์ และพระราชินีสุดประเสริฐ ทั้งสองพระองค์ได้ทรงทุ่มเทและทรงตรากตรำพระวรกายอย่างต่อเนื่องมายาวนานกว่า ๖๐ ปี ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ และเพื่อความผาสุก ความอยู่ดีกินดี รอดพ้นจากความลำบากยากจนของพสกนิกรของพระองค์ท่าน โดยมิได้ทรงแบ่งแยกว่าจะเป็นเชื้อชาติใด นับถือศาสนาใด ที่ผมเล่ามานี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของหลาย ๆ เหตุการณ์

ที่ผมได้สัมผัสด้วยตนเอง และติดตาตรึงใจของผมมาโดยตลอด ราวกับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ทำให้ผมอดนึกวาดภาพไม่ได้ว่า ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี ที่ผ่านมา ถนนหนทางมิเต็มไปด้วยถนน "ดิสโก้" เต็มบ้านเต็มเมืองหรือ อีกทั้งยังฝุ่นละออง โคลนตม คงมากกว่าปัจจุบันหลายเท่า สิ่งเหล่านี้จะมีผลโดยตรงหรือโดยอ้อมกับพระสุขภาพพลานามัย และพระอาการประชวรของพระองค์ท่านที่ต้องทรงแบกรับอยู่ขณะนี้หรือไม่ ?

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้สัมภาษณ์นิตยสาร "เนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก" ในปี ๒๕๒๕ ความตอนหนึ่ง

"...เคยมีผู้กล่าวไว้ว่า ราชอาณาจักรนั้นเปรียบเสมือนพีระมิด มีพระมหากษัตริย์อยู่บนยอด และมีประชาชนอยู่ข้างล่าง แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว ดูเหมือนทุกอย่างจะตรงกันข้าม นั่นเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องปวดคอ และบริเวณไหล่อยู่เสมอ"

การเสวนาพิเศษ

การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ และการฟื้นฟูหลังอุทกภัย

สำนักงาน กปร. ร่วมกับ มูลนิธิสวนหลวง ร.๙ จัดเสวนา เรื่อง “การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ และการฟื้นฟูหลังอุทกภัย” เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔ ณ หอรัชมงคล สวนหลวง ร.๙ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ร่วมเสวนา คือ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายปราโมทย์ ไม้กลัด อดีตอธิบดีกรมชลประทาน และกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. และนางสาวสายสวรรค์ ขยันยิ่ง เป็นผู้ดำเนินการเสวนา สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ถ้าจะถวายพระราชสมัญญานามอย่างไรดีนั้นคงคิดว่าพระนามในฐานะพระเจ้าแผ่นดินนั้นก็ถูกต้องแล้ว ทรงดูแลแผ่นดินมาโดยตลอด ระยะเวลา ๖๕ ปีที่ครองราชย์มานั้นทรงปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระเจ้าแผ่นดินโดยพระปฐมบรมราชโองการเราจะครองแผ่นดิน ทรงครองแผ่นดินมาโดยตลอด ในที่นี้จะขอตั้งข้อสังเกตหนึ่งว่า ไม่ได้ทรงปกครองแผ่นดิน เพราะปกครองแผ่นดินเป็นการใช้อำนาจ แต่ทรงครองแผ่นดินเหมือนเราครองชีวิต เราครองชีวิตคู่ แม้กระทั่งครองชีวิตธรรมดาให้ดำรงอยู่อย่างสมดุลหรืออย่างยั่งยืน หรือจะเป็นพระครองสมณเพศอะไรก็แล้วแต่ คำว่าครองนั้นจะต้องมีความรักความใส่ใจ การดูแลรักษาไม่ได้มีการใช้อำนาจ

ทรงเป็นที่ปรึกษาของแผ่นดิน เพราะไม่ใช่รัฐบาล ไม่ใช่กระทรวง ทบวง กรม ไม่ใช่หน่วยงานอะไรทั้งสิ้น

นายสุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

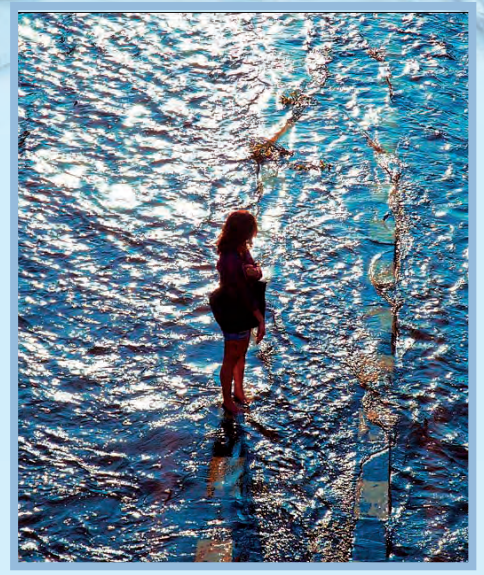

เพราะฉะนั้นปฏิบัติหน้าที่เหมือนประชาชนคนไทยคนหนึ่ง โดยมีฐานะเป็นประมุขของประเทศนั้น ถ้ามีอะไรก็จะเสนอแนะจะแนะนำอะไรต่ออะไรต่าง ๆ ในฐานะที่ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงครองแผ่นดิน คือดูแลแผ่นดินมีอะไรก็แนะนำและทำให้ดูด้วยอาจจะกล่าวได้ว่าถึง ๔,๐๐๐ โครงการ จำนวนก็ไม่สำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญคือ ทรงทำให้ดู ทรงบริหารทรงครองแผ่นดินอย่างไร

แผ่นดินคืออะไร ก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั่นเอง แต่พูดไป และ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นก็คือชีวิตของเรา ในวันนี้หัวข้อเกี่ยวกับเรื่องการบริหารน้ำนั้นกล่าวโดยสรุป จะผิดหรือจะถูกก็ไม่ทราบว่าทรงดูแลแผ่นดิน ไม่ว่าดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นใช้น้ำนำ หรือแม้กระทั่งน้ำผลิตไฟออกมาได้ คือกระแสไฟที่ได้มาจากน้ำเขื่อนอะไร

ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น น้ำนั้นคือชีวิตอย่างที่ได้ทรงรับสั่งไว้ ผมอยากจะนำท่านทั้งหลายตามหยดน้ำที่ทรงสร้างหรือธรรมชาติสร้างก็แล้วลองไล่เรียงลำดับมา ท่านจะเห็นได้ว่าถ้าหากบริหารน้ำตามที่ได้ทรงแนะนำมาตลอดระยะเวลา ๖๕ ปี ผมคิดว่าภัยพิบัติหรือความรุนแรงคงจะไม่เกิดขึ้น หรืออย่างน้อยเกิดขึ้นก็คงจะไม่รุนแรงเหมือนอย่างในขณะนี้

น้ำหยดแรกที่หยดสู่แผ่นดินนั้นจะมาจากน้ำฝนหรือจะเป็นฝนหลวงหรือจะเป็นฝนธรรมชาติก็แล้วแต่ จุดแรกที่แตะต้องคืออะไรคือยอดเขา ยอดเขานั้นน้ำถูกให้นำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ สิ่งแรกคือ บูรณะฟื้นฟูป่า เวลานี้ทุกคนก็กล่าวขานกันว่า เหตุการณ์น้ำท่วมคราวนี้นั้นเพราะเนื่องจากป่าถูกทำลายไปซึ่งก็เป็นเรื่องจริงถ้าหากใครได้เดินทางไป

ในภาคเหนือทั้งหมด ซึ่งเป็นต้นตอของชีวิตก็ว่าได้ ต้นตอของน้ำต่าง ๆ นั้น ปิง วัง ยม น่าน จะเป็นจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ แพร่ เชียงใหม่ อะไรต่ออะไรต่าง ๆ ป่าถูกทำลาย และถูกทำลายทุกวันด้วย เปิดทีวีเย็นนี้ก็จะเห็นการตัดไม้ทำลายป่าอยู่ตลอดเวลา

ทรงแสดงให้ดูเป็นการบูรณะฟื้นฟูป่า ยามฝนไม่มีก็ทรงเอาฝนหลวงมาทำน้ำให้มากขึ้นมา สิ่งแรกหยดแรกและหน้าที่แรกของน้ำก็คือ ฟื้นฟูบูรณะป่าที่ถูกทำลายจากมือเรานี่เองไม่ใช่มือคนอื่นเลย ให้มีป่าขึ้นมา ถ้าป่าขึ้นมาเกิดขึ้นแล้วน้ำจะถูกซึมซับอยู่ในนั้นจำนวนหนึ่งอย่างน้อย ๑๕% ๒๐% ก็แล้วแต่ประสิทธิภาพของการทำงานของป่านั้น ว่าน้ำได้ถูกนำมาใช้ในการปลูกป่าอนุรักษ์น้ำก็อยู่กลางภูเขาแล้ว กลางภูเขาพระองค์ท่านก็ไม่ยอมให้ไปอีกก็สร้างอ่างเก็บน้ำไว้บริเวณกลางเขาส่วนมากจะมีอ่างเก็บน้ำ สระต้องสร้าง นักอนุรักษ์ จะรังเกียจเขื่อน รังเกียจอ่าง บ้านท่านก็มีเขื่อนมีอ่าง เค้าเรียกว่าแทงก์น้ำ เพราะฉะนั้นภาชนะต่าง ๆ ที่แต่ละแห่งแต่ละภารกิจมันต้องมีการบริหารจัดการให้เก็บไว้ เพราะน้ำเป็นสิ่งมีค่าถ้าคอยฟ้าคอยฝนก็คงจะไม่สามารถที่จะบริหารชีวิตตัวเองได้ เพราะว่าต้องรอฝนจนกระทั่งถึงหน้าฝนระหว่างนั้นเราจะต้องทำอะไรก็จะต้องกักเก็บไว้

หลังจากที่อยู่กลางภูเขาลงมาถึงตีนเขานั้นจะเห็นได้ว่าน้ำถูกทำหน้าที่ที่ ๒ คือทำการสร้าง

ป่า เราเรียกว่าป่าเศรษฐกิจเป็นสวนมะม่วง เป็นสวนลิ้นจี่ เป็นสวนลำไย เป็นแปลงผัก แปลงหญ้า อะไรต่ออะไรก็แล้วแต่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมีความจำเป็นต่อชีวิตของเราทั้งสิ้น เพราะเป็นอาหารการกินของเราเป็นเครื่องนุ่งห่มเป็นยารักษาโรคเป็นการปลูกสร้างบ้านเรือน ถึงแม้เราเรียกป่าเศรษฐกิจมันก็ยังเป็นป่าอยู่ ที่พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่าป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ก็คงมีนัยสำคัญที่จะครอบคลุมความหมายของป่านี้

พอมาถึงตีนเขาแล้วพระองค์ท่านก็ไม่ยอมให้ไป น้ำหรือคนที่อยู่กับพระองค์ท่านต้องขยัน ขยันยิ่ง เพราะฉะนั้นจะต้องมีความขยัน ท่านยังไม่ปล่อยน้ำที่ปลูกป่าบนยอดเขาเสร็จแล้วมากักขังอยู่กลางภูเขา มีปลาในกระชังให้ชาวบ้านได้กินแล้วปลูกป่าเศรษฐกิจอีกถึงตีนเขาไม่ยอมให้ไปมีอ่างสระน้ำอะไรต่ออะไรกักเก็บไว้อีกคราวนี้ปล่อยลงสู่ที่ราบแล้ว ที่ราบนี้เข้าสวนเข้าไร่เข้านา ก็ต้องใช้น้ำในการบริหารจัดการด้วยเช่นกัน ขาดน้ำแล้วมันก็จะไม่มีก็เป็นต้นตอของทฤษฎีใหม่ คือพยายามกักเก็บน้ำ ไม่ใช่น้ำเป็นที่รังเกียจอย่างทุกวันนี้ พยายาม

สูบน้ำทิ้งไปก็เป็นสิ่งน่าเสียดายเพราะน้ำนั้นคือชีวิต ชีวิตเรา

เพราะฉะนั้นจากพื้นที่ราบจะเห็นได้ว่าได้ไหลไปสู่ในพื้นที่ราบหลังจากใช้ประโยชน์ในพื้นที่ราบเสร็จแล้วแม่น้ำต่าง ๆ อย่างแม่น้ำหลักทั้ง ๔ สายอย่าง ปิง วัง ยม น่าน ที่เป็นต้นตอชีวิตชาวกรุงเทพฯ ก็ว่าได้คือเจ้าพระยา ปิง วัง ยม น่าน รวมทั้งแม่น้ำสายอื่น ๆ ด้วยก็ไหลเทลงไปในแม่น้ำนั้น แม่น้ำทุกแม่น้ำนั้นในประเทศไทยนี้ธรรมชาติเกือบเหมือนกัน หน้าแล้งนั้นเดินข้ามได้แต่พอเวลาหน้าน้ำมาไม่ใช่ยอดหัวเรา ยอดไม้เลย ทำอย่างไรจะบริหารจัดการอย่างไร ตอนนี้จะมีเรื่องที่รับสั่งแล้ว เรื่องแก้มลิง เป็นต้น ก็ใช้ให้ผมไปนั่งดูลิงมันกินกล้วยกว่าจะบรรลุธรรมได้ไปนั่งจ้องหน้าลิงอยู่หลายวันทีเดียวกว่าจะเข้าใจ เพราะว่าวิธีการสอนของพระองค์นั้นจะไม่อธิบายเบ็ดเสร็จ จะให้เราไปนั่งสังเกตเองก็เฝ้าลิงอยู่ก็มี ดร.นั่งจ้องกับลิงอยู่เป็นวัน ๆ ผลสุดท้ายก็โมโหมันเลยโยนกล้วยให้ทั้งหวีเลย มันก็กินกินเข้าไปจนมันจนกระทั่งแก้มมันป่อง สุดท้ายก็เลยบรรลุธรรม สิ่งที่คล้ายกับแก้มลิงมันคืออะไร เมื่อน้ำมาเยอะ ๆ มาถึงยอดไม้หรืออะไร หาที่ทะลักให้เขาหาที่เก็บ เหมือนลิงที่เก็บกล้วยไว้ใช้ในยามหิวไว้ฉันใดก็ฉันนั้น ๒ ข้างริมน้ำนั้นจะพยายามมีแก้มลิงและแก้มต้องเก็บด้วยไม่ใช่เก็บเอาทิ้งไว้เฉย ๆ แล้วก็ไหลย้อนกลับมา และทรงเตือนไว้อีกอย่างหนองคลองบึงที่เราไม่ใส่ใจ ทิ้งไว้ตื้นเขิน ผมเห็นกับตาขยะทิ้งลงไปนั้นทำการขุดลอกเสีย

หลังจากที่ ปิง วัง ยม น่าน บริหารจัดการได้ดีก็จะถูกเก็บไว้ในแก้มลิงต่าง ๆ ที่เราสร้างอย่างครบถ้วนนั้น หลังจากนั้นแม่น้ำสายต่าง ๆ ก็จะไหลลงไปในเขื่อน เพราะฉะนั้น ๒๕ ลุ่มน้ำให้บริหารจัดการต้องมีระบบเก็บระบบกัก ท่านได้เห็นตัวเลขแล้วท่านจะตกใจ น้ำ ๑๐๐ หยดตกลงมาแผ่นดินนี้ เราเก็บกักได้ไม่ถึง ๑๐ หยด นี่คือตัวเลขที่รับรายงานมาคือไม่ถึง ๑๐ หยด ๙๐ หยดไม่ได้รับบริหารจัดการ ผลสุดท้ายก็ต้องเก็บกักไว้ในเขื่อนต่าง ๆ ทีนี้เขื่อนก็ต้องบริหารน้ำมากเกินไปก็ต้องปล่อยให้เป็นจังหวะเพื่อเปิดพื้นที่เอาไว้รับน้ำใหม่ในฤดูกาลถัดไป

แต่ถ้ามันไม่มีความรัก ไม่มีความเมตตา คอยกระตุ้นให้นำเอาคำว่ารู้นำเอามากระทำอย่างงั้นก็มีแต่คิดแล้วรู้ตอบ ตอบได้หมดแต่ว่าการกระทำไม่มี เพราะฉะนั้นมันต้องมีพลังของความรัก ความเมตตา คอยกระตุ้นเพื่อให้เกิดการกระทำขึ้นมาตลอดเวลา

ท่านอาจจะไม่คิดว่าพวกเราถูกตามกลางดึกตีหนึ่งตีสองไม่มีเวลา วันเสาร์ วันอาทิตย์ไม่ต้องพูด เพราะฉะนั้นมันคือความทุกข์ของประชาชนหรือปัญหาของประชาชนไม่มีเวลาไม่มีวันหยุดแล้วมันต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จำได้ว่าครั้งหนึ่งรับสั่งไปทำอะไรปัจจุบันทันด่วนเย็นวันศุกร์เราก็มีนิสัยราชการ ก็เลยกราบบังคมทูลเดี๋ยวเช้าวันจันทร์จะรีบไปเลย พระองค์ท่านว่าความทุกข์ของคนมีวันหยุดด้วย ทรมานคนพอเสร็จเย็นวันศุกร์ เดี๋ยวเช้าวันจันทร์จะมาทรมานต่อ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นมาเมื่อตอนที่ทรงรับสั่งเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ก็เหมือนกันเดี๋ยวเช้าวันจันทร์จะรีบทำเลย ไม่ได้น้ำมันไม่ได้หยุด ไปคืนนี้เลย อย่างนี้เป็นต้น

พวกเราก็ได้รับการถ่ายทอดจากพระเจ้าอยู่หัวทำงานมันต้องมีความรัก ความเมตตา และคำที่สามนี้สำคัญ สามัคคี อย่าเก่งคนเดียว ไม่มีใครเก่งคนเดียว จะเห็นได้ว่าต่างฝ่ายต่างแยกกันทำ อำนาจถูกกระจายไป ไม่รู้ว่าสิบหน่วยยี่สิบหน่วยตกลงไม่รู้ใคร

ผมจำได้ที่บึงมักกะสัน พอเสด็จฯ ลงจากรถพระที่นั่งมา วันนั้นผู้ว่า กทม.ยืนอยู่ ผู้ว่าการรถไฟยืนอยู่ เพราะบึงมักกะสันเป็นเขตรถไฟ พอลงมาเสร็จแล้วผู้ใหญ่ยศโตยืนรอกันเต็มไปหมดเลย คำแรกที่ถามที่นี้ใครใหญ่ ทุกคนก็ไม่กล้าแสดงตัวความเป็นใหญ่ เพราะว่าพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ตรงนั้น ใครจะกล้าแสดงตัวเป็นใหญ่ ลงมาถึงคำแรกแทนที่จะบอกว่าผักตบชวาเดี๋ยวจะทำอะไรได้ คำแรกถามที่นี้ใครใหญ่ทุกคนเงียบหมด ความเงียบคือคำตอบ เพราะว่าไม่มีใครใหญ่และไม่มีคนศูนย์ประสานงานกลางสักอย่างหนึ่ง น้ำเน่าในบึงมักกะสันก็ถูกปล่อยวางไม่มีใครแยแสรถไฟก็บอกของ กทม. กทม. ก็บอกนี่เป็นเขตรถไฟก็ไม่มีใครเข้ามา ก็เลยปล่อยเลยตามเลยบึงเน่าอยู่อย่างนั้น

บางทีพระราชกระแสรับสั่งแต่ละคำแต่ละคำเป็นเชิงหยอกเป็นเชิงล้อเล่น แต่ทุกคำนั้นมีความหมายหมด เพราะฉะนั้นพวกเราต้องตีความ ตีความเสร็จแล้วต้องรับไว้ทำความเข้าใจเข้าถึงพัฒนา คุณปราโมทย์จะพยายามจะอธิบายพวกเราต้องเข้าใจก่อน เวลานี้ที่เราทำกันเป็นทุกวัน ๆ พวกเรายังไม่เข้าใจ เราก็อยู่ไปวัน ๆ หนึ่ง เราก็

ตัดต้นไม้ทำลายป่า เพราะเวลานี้ต้นไม้เราก็ไม่ได้ดูว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิต ซึมซับคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาเพื่อผลิตออกซิเจนให้เราสูดดม ให้มีชีวิตต่อไป ต้องดูลูกบาศก์เมตรละเท่าไหร่ เมื่อลูกบาศก์เมตรละเท่าไหร่เราก็ถูกตัดขั้วทุกวันนี้

ตอนต้นผมพยายามตามน้ำมานี้ ที่จริงชีวิตเราทั้งนั้น น้ำทุกหยดที่พยายามบอกให้

ปลูกป่า ปลูกป่าเพื่อใคร ถ้าไม่มีมนุษย์อยู่ ไม่มีคนอยู่ป่าก็คือป่า เขาก็ยืนอยู่แบบสิ่งที่มีชีวิตโดยตัวลำพังเขาเอง ป่าก็ถูกผูกโยงกับชีวิต ป่าเศรษฐกิจโดยตรงเลยเพราะเป็นอาชีพค้าขายได้ ลงมาสู่ไร่นาเกี่ยวข้องกับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง พอเข้ามาถึงในเมืองเราต้องบริโภคด้วย

ทำไมทุกบ้านต้องมีห้องน้ำ ชื่อชัดเจนเลยห้องน้ำ ห้องน้ำมันสำคัญพอตื่นเช้าต้องเข้าห้องน้ำก่อนเพื่อนเลยสิ่งแรกในชีวิตตื่นขึ้นมานี้ แล้วเมื่อเติมน้ำไปอีกอันหนึ่งไม่ใช่กังหันน้ำอย่างเดียว บำบัดน้ำเสียก็มีโครงการที่แหลมผักเบี้ยนี้ลองไปดูสิ เอาน้ำไปบำบัดแล้วสิ่งที่น่าทึ่งคือท่านจะไม่เหมือนกับราชการ ไม่งั้นโรงบำบัดน้ำเสียห้าพันล้าน สี่พันล้าน แปดพันล้าน จนเกิดเรื่องเล่านี้ ไม่เลยใช้พืชบำบัดเหมือนบึงมักกะสัน ผักตบชวาก็อยู่ตรงนั้น น้ำเน่าก็อยู่ตรงนั้น ทุกคนก็นั่งดูอยู่ทุกวัน ท่านว่าคนมาตรวจรถไฟก็เห็น ท่านว่า กทม. ก็เห็น แต่ไม่มีใครจับสองอย่างนี้มาเจอกัน แล้วออกมาเป็น Innovation หรือที่เราเรียกว่านวัตกรรมทำให้น้ำสะอาดได้

วันนั้นพระองค์มีพระราชดำรัสว่าฉันจะเอาอธรรมสู้กับอธรรม บางทีเราฟังแล้วก็สรุปว่าอธรรมก็อธรรมเราไม่ต้องการทั้งคู่ แต่พอมาสู้กันปรากฏว่าน้ำใสได้ ผักตบชวาเพียงแต่ว่าบริหารจัดการเสียเอาไม้ไผ่มาประกบให้เป็นร่อง เปิดช่องว่างไว้ให้แสงแดดสายลมสัมผัสกับผิวน้ำได้ สิ่งที่ผมทึ่งที่สุดระหว่างถวายงานมาสามสิบห้าปีนั้นคือวิธีมอง คำว่าเข้าใจเข้าใจกับธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ อยู่รอบตัว ไม่ใช่สายตาอย่างเรามอง เรามองค่อนข้างจะผิวเผินบางทีเราไม่แยแสและไม่ใส่ใจ แต่ทุกอย่างที่ทรงติดต่อประสมประสานจนออกเป็นสิ่งใหม่ได้ ที่เราเรียกว่านวัตกรรม

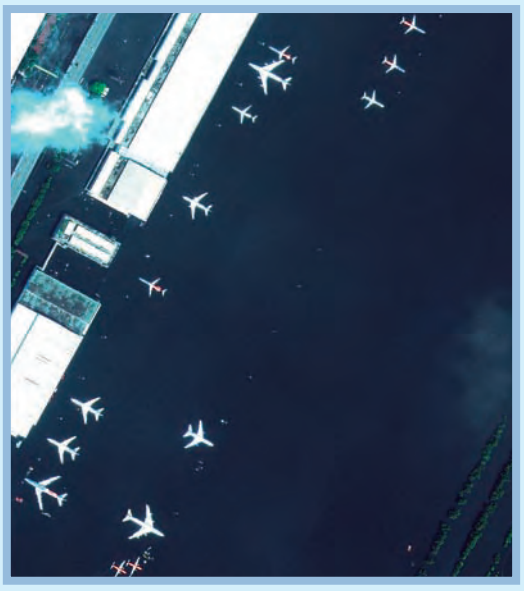

ตลอดระยะที่ทรงครองราชย์มาหกสิบห้าปีนั้นมีนวัตกรรมต่าง ๆ ออกมา จนกระทั่งเป็นรูปเล่มหลายสิ่งหลายอย่างจดสิทธิบัตรไว้เกือบเป็นพระมหากษัตริย์องค์เดียวในโลกที่มีสิทธิบัตรมากมายก่ายกอง ถ้าเล่าเดี๋ยวนี้ก็เรียบเรียงไม่ถูกว่ามีจำนวนเท่าไหร่ ไม่ทราบว่าทรงงานก็เยอะ แล้วใช้เวลาที่ไหนมา เพราะนวัตกรรมต้องคิด ต้องมีจินตนาการ ต้องจับยี่สิบสี่ชั่วโมงรู้สึกว่าทรงอุทิศเวลาทั้งหมดให้กับประชาชน แล้วก็ทรงพยายามคิดค้นอะไรต่าง ๆ ออกมา แล้วก็มีคำว่าความเข้าใจเสร็จแล้วก็ต้องมีคำว่าเข้าถึงด้วย ไม่งั้นถ้าไม่เข้าถึงก็นั่งประชุมกันอยู่อย่างนี้

คิดเสร็จแล้วต้องทำ บางอย่างไม่ต้องรอแผน คูคลองมันต้องทำความสะอาดตั้งแต่ตอนนี้ ไม่ต้องรอแผน ต้นไม้ต้นไร่ลงมือปลูก ถึงแม้อีกเจ็ดปีมันจะโต ทุกสิ่งทุกอย่างทรงสอนมานี้มันถึงจบท้ายด้วยการพัฒนา

พัฒนาย้อนรอยกลับมาบนตราตั้งฐานของความเข้าใจและเข้าถึง มันถึงมาเป็นผลผลิต คุณปราโมทย์ใช้คำว่าผลผลิต โปรดักต์ (products) ที่ออกมา ให้เป็นผลผลิตและประโยชน์สุขออกมา ที่พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งวงจรนี้ก็ไม่เกิด ก็ด้วน แล้วนั่งวางแผนนั่งสุมหัว นั่งคุยกัน

จนกระทั่งเบื่อเข้าใจไหม พูดตรง ๆ เบื่อที่จะฟัง ปัญหาก็พูดแล้วปัญหาในบ้านในเมือง ไม่รู้ว่าสัมมนาเสวนาวันนี้ เสวนาครั้งนี้ครั้งที่เท่าไหร่ ไม่รู้ว่าเราก็พูดซ้ำซากอยู่อย่างนี้ แล้วประชุมครั้งแล้วครั้งเล่าปัญหามันก็รู้กันหมดแล้ว

ในกิจกรรมที่ทำของมูลนิธิชัยพัฒนาหลังจากน้ำท่วมแล้ว ที่จริงภารกิจของมูลนิธิชัยพัฒนาคือหลังไม่ได้ไปแจกถุงยังชีพ ปีนี้เยอะเหลือเกินก็ออกมาเสริมด้วย

แต่ความจริงหน้าที่จริง ๆ คือ บูรณะฟื้นฟู คือเราทำสามสี่อย่าง ประเด็นแรกคือซ่อมแซม เมื่อข้าวของเสียหายไปเยอะแยะบ้านเรือน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ยานพาหนะ เราก็มุ่งซ่อมแซมให้กลับไปสู่สภาพเดิมหรือว่าใกล้เคียงสภาพเดิม เพื่อให้มีชีวิตต่อไปได้

ในส่วนที่สองคือฟื้นฟูพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่การเกษตรอย่างลพบุรี ในกรุงเทพฯ อาจจะเป็นพื้นที่อีกอย่างที่ไม่ใช่พื้นที่เกษตร น้ำท่วมขังอยู่ น้ำเน่า ก็ไม่รู้จะประกอบอาชีพอะไร น้ำท่วมก็มีทรายมาท่วมแปลงเพาะปลูกทั้งหมด ก็ต้องมาชำระล้าง จนพื้นที่ก็ได้กลับมาพร้อมใช้อีก

เมื่อพื้นที่พร้อมใช้แล้วก็ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้ใช้ มูลนิธิชัยพัฒนานั้นได้รับสั่งเตรียมการไว้ก่อนแล้วหลาย ๆ ปี เรามีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชียงรายกับที่สระบุรี เหมือนเรารู้เหตุการณ์ เราแพ็กก่อนเลยเป็นแสน ๆ ห่อ แล้วก็บรรจุห้องเย็นไว้เลยเตรียมพร้อมจ่าย ซึ่งเวลานี้เริ่มจ่ายแล้วแต่ละแห่ง ๆ ต้องการเมล็ดพันธุ์อะไร ๆ ฟักแฟง แตงกวา ให้เขากลับมาคืนสภาพอยู่ได้รวดเร็วที่สุด

ประการที่สาม ผมคิดว่าคงจะเป็นเรื่องอาจจะสำคัญที่สุดคือบูรณะฟื้นฟูในกรอบกว้าง คิดว่า อ.ปราโมทย์ คงจะรู้ดีกว่าอันนี้คือแอ็กชั่นสามสี่ประการที่ทำอย่างปัจจุบันทันด่วนและยังทำอยู่ในขณะนี้

ระยะยาวนั้นก็แน่นอนที่สุด ก็ย้อนกลับมาสิ่งที่เราพูดตั้งแต่ต้นว่า ต้องวางแผนบูรณะ วางระบบ ทอนน้ำตั้งแต่ข้างบนลงมา อย่าให้ลงมากองกันหน้ากรุงเทพฯ กรุงเทพฯ รับไม่ไหว กรุงเทพฯ ทรงรับสั่งรับได้แค่น้ำฝนเท่านั้น คือไม่ได้ออกแบบมาเพื่อรับน้ำทางเหนือ น้ำฝนหนัก ๆ ก็ท่วมแล้ว

ถ้าสามารถทำให้มันออกไปภายใน ๑ - ๒ ชั่วโมง ถือว่าสุดยอดแล้ว ต้องทำอย่างไรไม่

ให้มากองอยู่หน้ากรุงเทพฯ บริหารร่องน้ำ บริหารเขื่อนให้ดี ทำแก้มลิง หนอง คลอง บึง ที่เสื่อมสภาพให้กลับคืนมา ฟื้นฟูป่า จะได้เก็บไว้ข้างบน ไม่ต้องมากองอยู่ข้างล่าง ไม่ต้องมาบริหารให้ลำบาก

นายปราโมทย์ ไม้กลัด
อดีตอธิบดีกรมชลประทานและกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา

นายปราโมทย์ ไม้กลัด

เรื่องราวของการบริหารจัดการน้ำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว น่าสนใจมาก ในหลายเรื่องหลายราว ผมอยากจะแยกเป็นประเด็น ๆ สักนิดหนึ่งว่า ที่ทรงงานเกี่ยวกับน้ำทรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ อันนี้คือในภาพใหญ่ภาพรวม งานของพระองค์ท่านพวกเราได้แยกแยะออกเป็น ๓ ด้าน

ด้านแรกก็คือ ทรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่มีน้ำ หรือน้ำขาดแคลน ทรงงานจัดหาน้ำให้กับผู้คนมากมายเหลือเกินในทุกภาคของประเทศ ในหลายเรื่องหลายรูปแบบของงาน เพราะฉะนั้นการบริหารจัดการประเภทนี้ ก็เป็นเรื่องราวลักษณะเฉพาะของการบริหารจัดการจะทำยังไงที่จะให้มีน้ำ อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานเพื่อจะแก้ไขปัญหาน้ำมาก น้ำท่วม น้ำอุทกภัยก็มีกระบวนการบริหารจัดการน้ำ ที่พระราชทานหลักคิดหลักทำไว้ตั้งแต่อดีต

จนกระทั่งถึงบัดนี้ อาจจะอยู่ในเกณฑ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ กว่า ๆ หลาย ๆ เรื่องราวบริหารจัดการน้ำอุทกภัยกันอย่างไร เป็นหลักคิดหลักทำที่ได้พระราชทานไว้มากมาย และอีกด้านหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ พวกเราอาจจะไม่ค่อยรู้ว่าพระองค์ทรงงานมากมายขนาดไหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้น้ำทะเลด้วย น้ำเค็มรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ต่าง ๆ เกษตรกร ประชาชนก็ไม่สามารถที่จะใช้พื้นที่ทำการเพาะปลูกเพราะน้ำเค็มมันเข้าไป ก็มีกระบวนการบริหารจัดการน้ำขณะนี้ ซึ่งพระราชทานเป็นแม่บท แม่แบบให้กับพวกเรา พวกเราในที่นี้คือ คณะเจ้าหน้าที่ ผู้ทำงานและรวมเชื่อมโยงไปถึงรัฐบาลด้วย รัฐบาลจะนำไปหรือเปล่าอันนี้อีกประเด็นหนึ่ง

ในเรื่องราวที่ได้ทรงงานแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทรงงานมาหลายสิบปีมากทีเดียว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ เศษ ๆ ก็ว่าได้ พระราชทานหลักไว้เลยว่า หลักสำคัญที่สุดก็คือ ทอดพระเนตรเห็นผู้คนในชนบท ไม่มีน้ำ บุคคลในชนบทเป็นใคร คือเกษตรกรซึ่งเป็นผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศเขาไม่มีน้ำ เพราะฉะนั้นหน่วยราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องน้ำต้องพยายามทำนี่คือหลักของพระองค์

งานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทรงเข้าใจว่าขยายไปไม่ทั่วถึงพื้นที่แบบนี้ซ่อนเร้นแร้นแค้นที่รัฐบาลยังเข้าไปไม่ถึง นี่คือเป็นหลักของพระองค์ท่านในการบริหารจัดการเพื่อให้มีของ ของคือน้ำสำหรับผู้คนในชนบทที่เขาไม่มี อันนี้เรียกว่าบริหารจัดการน้ำ บริหารยุทธศาสตร์เพื่อให้มีน้ำ

ทรงบอกว่าเราต้องเข้าไปในพื้นที่พวกนี้ ถ้าไม่เข้าไปแล้วเขาก็จะไม่ได้รับน้ำจากการทำงานของราชการของรัฐบาล และเป็นจริง ๆ ในพื้นที่ซ่อนเร้นแร้นแค้นไม่ว่าจะเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ แม้กระทั่งภาคใต้ ถ้าไม่ได้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พื้นที่ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล หมู่บ้านเล็กหมู่บ้านน้อยตำบลต่าง ๆ ก็จะไม่มีโอกาส

ได้น้ำ ขอให้เค้าได้มีน้ำเพื่อการยังชีพขั้นพื้นฐานกระจายไปให้ทั่วถึง ก็จะทำให้สังคมก็มีความสมดุล อันนี้คือหลักการเรื่องราวของการจัดการน้ำ

ทรงเป็นนักเทคนิค ทรงเป็นนักวิชาการ ทรงยึดมั่นในสิ่งอะไรต่าง ๆ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และก็สภาพน้ำธรรมชาติที่จะพึงมี และรวมไปถึงสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมด้วยนะครับว่า ไปทำอะไรให้เค้าเนี่ยต้องมีความคุ้มนะ ความคุ้มของพระองค์ท่านนั้นคืออะไร ความคุ้มนี่คือไม่ใช่การตอบแทนเป็นมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

ปัญหาน้ำท่วมแบบอุทกภัยในอนาคตของเมืองไทยก็จะมีบ่อย มีความรุนแรง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไประดับประเทศ ระดับรัฐบาลต้องสร้างหลักคิดหลักทำกันใหม่ คำว่าหลักคิดหลักทำ คิดกันใหม่ก็หมายความว่าการปฏิบัติการตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนี้ไม่อยากจะเรียกว่าล้มเหลว จะเรียกว่ามันไม่บ่งบอกถึงมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเราควรจะมีหลักคิดหลักทำอย่างไรในอนาคต ฟื้นฟูปฏิรูปของเก่า

ในอนาคตมองแบบนี้ว่าธรรมชาติเขาสอนอยู่เยอะแยะมากมาย จากภาพถ่ายดาวเทียมเอามาดูเป็นระยะ ๆ มาจนถึงขั้นสุดท้ายคือ สิ้นเดือนพฤศจิกายน ปรากฏการณ์พื้นที่น้ำท่วมขนาดไหนแบบไหนธรรมชาติสอนไว้ หลักของการจัดการอุทกภัยมันสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ให้ชัด ๆ ยุทธศาสตร์แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ

ลักษณะ ๑ เราต้องกำหนดพื้นที่บริเวณไหนก็แล้วแต่ ที่ธรรมชาติเขาสอนอยู่แล้วแล้วสภาพชุมชนเป็นอย่างนี้ ยุทธศาสตร์คือยุทธศาสตร์สู้ กำหนดพื้นที่ชัด ๆ พื้นที่บริเวณนี้ต้องสู้ ไม่สู้จะไปทางไหนก็ไม่ได้ ย้ายไปไหนก็ไม่ได้ อย่างลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างตั้งแต่พระนครศรีอยุธยามาจนถึงปากอ่าวต้องใช้ยุทธศาสตร์สู้ สู้แบบไหน ไม่ใช่สู้แบบหัวชนฝา

เราต้องคิดใหม่มีวิธีการต้องสู้อย่างไรอย่างเช่นที่อ้างหลักคิดหลักทำ พระราชดำริแนวคิดแนวทำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว น้ำอุทกภัยที่มันเกิดขึ้นที่มันโจมตีกรุงเทพ-มหานคร จังหวัดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปทุมธานี นนทบุรี คืออะไร ธรรมชาติเขาสอนอยู่ ต้องวิเคราะห์ให้ออก มันคือปรากฏการณ์น้ำล้นตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไม่สามารถบรรจุอยู่ในตลิ่งได้ นี่เป็นเรื่องราวทางด้านเศรษฐศาสตร์ เรื่องราวทางอุทกวิทยาที่เห็นชัดเจน ปริมาณเท่าไหร่ขอให้ไว้ใจนักเทคนิคเขารู้เขาทราบ

เมื่อมันบานทุ่งไปแล้วทั้งฝั่งซ้าย ฝั่งขวา โจมตีทางด้านฝั่งตะวันออก โจมตีฝั่งด้านตะวันตก ถ้าเราจะสู้ ไม่ได้สู้แบบที่สู้ สู้แบบที่ผ่านมาแก้ปัญหาไม่ตก มันต้องจัดการ

กระบวนการ ทำอย่างไร ไปหาทางให้น้ำอุทกภัยมันระบายไหลออกสู่ทะเลให้ได้เร็วที่สุด ตามหลักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ นำมากำหนดให้เป็นรูปธรรม จะเอาไปทางไหน ฟลัดเวย์นี้เป็นคำรวม ทิศทางไหน ค้นหาไป สิ่งก่อสร้างจะเป็นอย่างไร ต้องคิดว่าจะทำอย่างไร ไม่อยากจะบอกวิธีการว่าจะออกเป็นอย่างนี้ กรรมการที่มีเกือบยี่สิบคนในที่ประชุมรับรองก็หาวิธีการออกมาไม่ได้ แสดงความคิดเห็นแสดงได้ หาว่าจะทำด้วยวิธีไหนไม่ได้ ไม่มีใครที่จะรู้ว่าจะทำอย่างไร

เรากำหนดยุทธศาสตร์คือยุทธศาสตร์สู้ สู้คือทำอย่างไร กำหนดพื้นที่เฉพาะมาลุ่มน้ำอยุธยาตอนล่างหนักก็คือเอาน้ำอุทกภัยลงอ่าวไทยให้เร็วที่สุด ไม่ใช่ไปตั้งกำแพงปิดกั้นสู้แบบหัวชนฝามันไม่สำเร็จหรอก ก่อนที่จะทำอะไรต้องศึกษาวางโครงการในทุกมิติเป็นอย่างไร สภาพภูมิประเทศระดับพื้นดินสำรวจมาให้ชัด ศึกษาวางโครงการขั้นเริ่มต้นมันเป็นอย่างไร ขั้นที่สองถึงขั้นที่เรียกว่า ฟิสซิบิลิตี้ สตัดดี้ (Feasibility Study) ศึกษาความเหมาะสมจะทำวิธีไหน เปรียบเทียบออกมาเลยจะทำแบบไหนไม่ใช่ขุดแม่น้ำเจ้าพระยาสอง เจ้าพระยาสาม ไม่ใช่ จะเป็นอย่างไรก็มอบให้คณะที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ออกมา รัฐบาลอย่าลังเลเวลานี้ถกกันนี้จะต้องตัดสินใจจ้างกลุ่มที่ปรึกษา คณะที่ปรึกษา บริษัทที่ปรึกษาเมืองไทยที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้เยอะแยะ เขียน TOR ให้เค้าทำอะไร กำหนดเวลาให้เค้าไปสิบแปดเดือนคุณไปหาคำตอบมาจะทำด้วยวิธีไหน การจัดการด้านมวลชน การจัดการเรื่องราวการเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม จัดการให้เสร็จ หาคำตอบมา

กยน. สลายตัวแล้วก็ออกมาเป็นองค์กรที่จะควบคุมกำกับการศึกษาอันนี้ เราจะได้คำตอบว่าเราจะทำอะไร เพื่ออนาคตที่ดี ว่าเราจะทำอะไรอันนี้เป็นกระบวนการหนึ่ง แล้วในท้องถิ่นต่าง ๆ ในเมืองหลัก ๆ ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอะไรว่ามีปัญหาไหม ถ้ามีปัญหาจะทำกระบวนการสู้แบบไหน ต้องศึกษาวิเคราะห์มา

ลักษณะที่ ๒ ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่เราเห็น ๆ ว่าหลายพื้นที่เป็นที่อยู่ของน้ำ ป้องกันน้ำไม่ให้ไปท่วมไม่ได้ไม่มีทาง น้ำมันยิ่งใหญ่มากในธรรมชาติ ไม่ว่าจะอำเภอบางบาล อำเภอมหาราช อำเภออะไรก็แล้วแต่ แม้กระทั่งอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มันเป็นที่อยู่ของน้ำ จะไปใช้ยุทธศาสตร์ป้องกันไม่ให้น้ำท่วม อย่าไปคิดวนเวียนเสียสตางค์ใช้ยุทธศาสตร์ปรับตัวให้ผู้คนถ้าเต็มใจอยู่ในท้องที่นั้นปรับตัวอย่างไร ยุทธศาสตร์ปรับตัวมียุทธศาสตร์ปรับตัวหลายวิธี

อย่างที่คนโบราณใช้ที่เราท่องกันมาแล้ว ก็ลืมไปเห็นทีจะอยู่กันได้ ยุทธศาสตร์ปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติไปใช้กับแม่น้ำมูล ไปใช้กับแม่น้ำชี ไปใช้กับที่ไหนก็ได้ ยุทธศาสตร์ปรับตัวคือยุทธศาสตร์สำคัญในการที่จะอยู่กับปัญหาน้ำท่วม อย่าไปเรียก

อุทกภัย อุทกภัยเป็นศัพท์ที่เลวร้ายมาก น้ำท่วมแล้วเกิดปัญหาสูญเสียอย่างนี้เค้าเรียกอุทกภัย ขอให้มันเป็นน้ำท่วมแบบธรรมดา ๆ อยู่เป็นสุขยุทธศาสตร์ปรับตัว

ที่เขาเรียกน้ำป่าไหลหลาก ดินถล่ม หมู่บ้านต่าง ๆ มีบทเรียนมาในอดีต บ้านน้ำก้อ น้ำชุน อำเภอลับแล แม้กระทั่งอำเภอน้ำปาด หมู่บ้านไปตั้งรอน้ำที่จะไหลทะลักลงมา ต้องหนี ระบบเตือนภัย ระบบอะไรใช้ไม่ได้ผล ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่เราอยู่รอน้ำ โยกไปที่สูง ทุกบ้าน ทุกเรือน ทุกหมู่บ้านย้ายไปที่สูงให้หมด เรื่องที่รัฐจะเข้าไปอุปการะอุดหนุนอย่างไร รัฐต้องเข้าไปเกี่ยวด้วย สนับสนุนค่าใช้จ่ายย้ายบ้านสิบหลังคาเรือน ยี่สิบหลังคาเรือนในกลุ่มนี้ขึ้นที่สูงค่าใช้จ่ายรัฐสนับสนุน ชุมชนช่วยกันสร้างบ้าน ทำความเข้าใจและให้องค์ความรู้กับเขา แบบนี้มีภาคใต้เยอะแยะ ภาคเหนือก็เยอะ ภาคกลางตอนบนก็เยอะ

เพราะฉะนั้นต้องหนี ยุทธศาสตร์ที่ ๓ หนี ไม่สู้กับปัญหาอุทกภัยน้ำป่าไหลหลาก จะเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลที่สุด บ้านน้ำก้อ น้ำชุน ถล่มทลายแบบนี้ต้องหนี ตั้งถิ่นฐานใหม่เอาไว้ที่สูง สร้างบ้านใหม่บ้านถูกทลายไปแล้วตั้งหมู่บ้านใหม่ไว้ที่สูง

เขาอยู่มาสมัยปู่ย่าตายายเขาต้องอยู่ตรงไหน มันไม่ใช่ต้องคิดใหม่ปรับใหม่ เขาอยู่ปู่ย่าตายายแล้วคุณจะอยู่เพื่อรอภัยได้อย่างไร หนีตั้งถิ่นฐานใหม่ไว้ที่สูงแล้วบริเวณที่น้ำจะหลากมาทะลุทะลวงบ้านเมืองหายไป ปรับเป็นพื้นที่เกษตรรวมของหมู่บ้านนั้น พื้นที่เกษตรรวมแบ่งปันกัน น้ำอุทกภัยไหลหลากท่วมก็หายไปก็มาทำเพาะปลูกกันใหม่ ต้องสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนแบบนี้เยอะ จังหวัดเพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ เชียงราย เชียงใหม่ ภาคใต้ สุราษฎร์ธานี กระบี่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไปแก้ไขหมู่บ้านที่น้ำป่าไหลหลากทะลุทะลวงวัดพัง โรงเรียนพัง บ้านคีรีวงศ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องหนี อันนี้เป็นยุทธศาสตร์ต้องทำความเข้าใจกัน ครบแล้ว อุทกภัยไม่มีแล้ว ถ้าทำตามอย่างที่ว่า แก้ได้หมด

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ

ที่จริงแล้วทั้งสองท่านได้เล่าให้ฟังเป็นพระราชดำริแล้วก็แนวทางและวิธีการทรงงานของพระองค์ค่อนข้างที่จะละเอียดมาก แล้วก็จะเห็นได้ชัดเจน สิ่งที่เป็นอยู่นั้นก็ทำให้ภาครัฐเองก็คงได้ตระหนักเช่นเดียวกันว่า ถึงแม้จะมีปัญหาต่าง ๆ ก็แล้วแต่ เช่นท่านสุเมธได้เล่าถึงภูมิสังคม ที่ท่านเล่าสภาพทั่ว ๆ ไป แต่ว่าสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ก็คำนึงถึงอยู่ด้วยในการบริหารจัดการสิ่งเหล่านี้ ทางภาครัฐเองก็มาให้เราหาทางแก้ไขในลักษณะการตั้งงบกลางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ เพื่อจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงไม่ได้ตั้งงบประมาณไว้ เราสามารถที่จะไปผลักดัน โดยใช้งบประมาณปีแรกได้ในลักษณะแบบนี้ ก็เกิดโครงการขึ้นมาอย่างที่ท่านรับทราบว่าเรามี ๔,๑๐๐ โครงการในการประสานงานแหล่งน้ำถือว่ามากที่สุดสองพันกว่าถึงสามพันกว่าโครงการด้วยกัน

นอกจากนั้นจะเป็นเรื่องการส่งเสริมอาชีพ เรื่องการศึกษา เรื่องของสิ่งแวดล้อม เรื่องของการเกษตร เรื่องการคมนาคมและขนส่ง ลักษณะแบบนี้ก็เห็นได้ชัดเจนว่าโครงการกว่าจะได้มาสี่พันกว่าโครงการ มีการศึกษาโครงการต่าง ๆ พวกนี้อย่างละเอียดรอบคอบ จนก่อนที่ท่านจะพระราชทาน

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
เลขาธิการ กปร.

ลงมานี้ก็มีการศึกษามาเรียบร้อยแล้ว กลัวว่าจะไม่เข้าใจก็ยังทำในลักษณะเชิงสาธิต สาธิตของกิจกรรมต่าง ๆ เชิงสาธิตในลักษณะแสดง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ

กลับเข้ามาสู่เรื่องของแหล่งน้ำ ถ้าจับกลุ่มแล้วก็มีอยู่เรื่องของน้ำแล้ง เรื่องของน้ำท่วม เรื่องของน้ำเสีย ในแต่ละอันนั้นจะต้องมีส่วนที่พระราชดำริแทรกในจุดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ในส่วนของน้ำท่วมท่านทรงมีพระราชดำริตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ กปร. ยังไม่เกิดด้วยซ้ำไป จนถึงปัจจุบันทรงพระราชทานมาอย่างต่อเนื่อง ทรงสนพระราชหฤทัย แล้วก็เข้าใจตลอดเวลาว่าปัญหานั้นจะต้องเกิดขึ้น แต่การเกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นตามธรรมชาติ วิธีการใช้ธรรมชาติมาเป็นประโยชน์การบริหารจัดการน้ำนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ อย่างที่สุดท้ายก็ยังพูดถึงแนวทางบริหารจัดการต่าง ๆ

สำนักงาน กปร. ได้ประมวลแนวทางพระราชดำริเหล่านี้แล้ว โดยเฉพาะทางด้านบริหารจัดการน้ำ ก็มาตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการที่มีหน่วยงานค่อนข้างที่จะมาก ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ มานั้น นายกรัฐมนตรีขณะนั้นก็ทำหน้าที่เป็นประธาน กปร. ก็ตั้งกรรมการขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการน้ำ เริ่มต้นก็เป็นช่วงของกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพราะว่าค่อนข้างเป็นแหล่งเศรษฐกิจแหล่งใหญ่ นอกจากนั้นก็จะมีต่อไปถึงชุมพร ปากพนัง หาดใหญ่ ในลักษณะต่าง ๆ นี้ก็จะมีมาโดยตลอด

ในการบริหารจัดการน้ำนี้มีเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ประสานงานให้ดียิ่งขึ้น อันดับแรกก็คือทุกหน่วยงานมีเครื่องไม้เครื่องมือครบหมดแล้ว ไม่ว่าท่านจะมองหยดน้ำหยดแรก ต้องมีเกี่ยวข้องกับกรมอุตุวิทยาขึ้นมาแล้วต้องประมวลดูว่าจะมีพายุมากี่ลูก ลงจุดไหนบ้าง ขนาดจะเป็นอย่างไร มาเมื่อไหร่ ลักษณะแบบนั้น ลงมาแล้วจะเก็บน้ำอย่างไร มีอีกหลายหน่วยงานเต็มไปหมดเลย ๑๙ หน่วยงานอย่างน้อยที่เป็นอยู่ ๑๙ หน่วยงาน ทั้งเป็นหน่วยงานกลาง ที่เป็นกระทรวงต่าง ๆ พวกนี้เข้ามาเกี่ยวข้อง

ส่วนของสำนักงาน กปร.เอง ก็ได้นำเรียนทางด้าน ฯพณฯ นายกมาโดยตลอดว่าเป็นเรื่องที่เกินกว่าอำนาจกระทรวง กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งจะดูแล เป็นข้อนำเรียนอย่างน้อยก็คือว่าท่านรองนายกหรือนายกรัฐมนตรีมากำกับดูแลเองอย่างที่กำกับดูแลอยู่ ที่ปัจจุบันเราก็ยังมีเรื่องการติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ เราสำรวจสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ว่าเราดูเรื่องคลอง หนอง บึงต่าง ๆ ดูว่าอ่างเก็บน้ำที่อยู่ข้างบน อ่างเก็บน้ำตัวใหญ่ต่าง ๆ ซึ่งมีหลักเกณฑ์การบริหารจัดการน้ำจะต้องสัมพันธ์กันหมด ไม่ใช่ว่าเรามาตั้งหลักอยู่ที่กรุงเทพฯ หรือว่าปริมณฑลอย่างเดียว มันต้องสัมพันธ์มาตั้งแต่ต้นน้ำขึ้นมาเลย สัมพันธ์ตั้งแต่ป่าไม้ ในส่วนของป่าไม้ที่อุ้มน้ำไว้ ในส่วนของน้ำที่ลงจากป่าไม้จะมาสู่ชุมชนต่าง ๆ จะต้องมีเรื่องคลอง เรื่องลำธาร เรื่อง

ต่าง ๆ ต้องดูการเตรียมพร้อม เตรียมพร้อมอย่างเดียวไม่พอเราต้องดูความสัมพันธ์ เราต้องรู้ตั้งแต่แรกว่า น้ำมาจากนครสวรรค์นี้จะถึงอยุธยาใช้เวลากี่วัน ตอนนี้น้ำอยุธยาเท่ากับเท่านี้แล้ว เวลาการจัดการเหล่านี้จะต้องลงทางด้านตะวันออกเท่าไหร่ ตะวันตกเท่าไหร่ ลักษณะต่าง ๆ อันนี้เป็นเรื่องที่ผ่าน ๆ มาที่เราได้รับการดูแลหรือดูแลร่วมกันมาโดยตลอดในลักษณะแบบนี้ แต่ในปี ๒๕๕๔ นี้เป็นอย่างไรบ้าง จากนั้นสิ่งที่เราดูแลอยู่จริง ๆ เราใช้แค่สองส่วน ส่วนแรกคือจะสรุปแล้วเป็นมาตรการสิ่งก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างที่เป็นอยู่คืออะไร ถ้าอยู่ที่สูงป่าไม้ก็จะมีพื้นที่ของอ่างเก็บน้ำ เขื่อนต่าง ๆ อ่างเก็บน้ำตอนนี้ทำงานได้ดีไหม น้ำจะมาแล้วปริมาณน้ำที่จะต้องลดพร่องลงมาจะเป็นอย่างไร พอหลังจากนั้นแล้วสภาพลำน้ำลำคลองต่างมีสิ่งกีดขวางไหม กีดขวางอย่างไรบ้าง กีดขวางทางด้านการบุกรุกของชุมชนหรือเปล่าหรือว่าพืชผักต่าง ๆ ผักตบชวาต่าง ๆ จนถึงกีดขวางที่ยังไม่ค่อยเกิดการบูรณาการมากนัก เช่น ระบบคมนาคมขนส่งของเราตอนนี้ ถนนหนทาง ทางรถไฟ หรือว่าชุมชนที่เกิดขึ้น

ลักษณะของชุมชนทางด้านของหมู่บ้านต่าง ๆ เนื่องจากคนมีมากขึ้นหมู่บ้านต่าง ๆ ค่อนข้างจะมีปัญหา ในส่วนต่าง ๆ เช่นเดียวกัน แต่คงโทษใครไม่ได้ โทษเรื่องต่าง ๆ ก็ต้องมาดูแล้วบูรณาการถึงผังเมืองหรือว่าแนวทางต่าง ๆ พวกนี้ พอมีโครงสร้างต่าง ๆ พวกนี้เราก็ต้องมาดูต่อว่าเราจะบริหารจัดการโครงสร้างนั้นอย่างไง ก็ต้องค้นอันนี้ ต้องหน่วยงานต่าง ๆ พวกนี้ เกณฑ์บริหารจัดการน้ำเป็นอย่างไง ถ้าคิดว่าน้ำฝนมีมากการปรับเปลี่ยนบริหารจัดการน้ำควรจะมีไหม สิ่งต่าง ๆ ที่เตือนภัยเช่นเทเลมิติลิ้งต่าง ๆ ที่วัดอยู่บนเหนือป่าไม้ต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ควรจะมีแหล่งที่แก้มลิง แหล่งชะลอน้ำ เราเตรียมป้องกันน้ำไว้ไหม คือจะต้องมาเป็นแผนบูรณาการอย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่เห็นต่าง ๆ ก็ถ้าดูจากสภาพโดยทั่วไปโดยย่อแล้ว ก็จะเห็นชัดเจนว่าโดยหลักที่ควรจะบังคับตั้งแต่แรกก็คือว่าสายน้ำ ปิง วัง ยม น่าน ก็ต้องบังคับมันให้ชัดเจนต้องมีการบริหารต้องดูต่อว่าเครื่องไม้เครื่องมือที่อยู่ในนั้น เช่นถ้าแม่น้ำปิงมีเขื่อนภูมิพล วังก็มีอาจจะมีเขื่อนกิ่วลม กิ่วคอหมา น่านก็มีสิริกิติ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แม่น้ำยมก็มีส่วนเล็กส่วนน้อยไป แต่ถ้าพูดถึงปริมาณรับน้ำต่าง ๆ จะเกินพอต่าง ๆ อย่างไรก็ต้องมีการบริหารจัดการต่อ พอลงไปพื้นที่ข้างล่างก็ต้องมีการดูว่าจะสัมพันธ์กันอย่างไรบ้างกับจังหวัดกับ กทม. การเตรียมการระบบบริหารต่าง ๆ ไม่ว่ากำลังคน กำลังเงิน แผนงาน สอดคล้องเตรียมรับพร้อมกันไหม โครงการสำคัญ ๆ ที่มีพระราชดำรีไว้ท่าน อ.ปราโมทย์ก็ได้พูดถึงไปแล้วทั้งเรื่องของคลองลัดโพธิ์ แล้วก็มีคันกั้นน้ำตามพระราชดำริต่าง ๆ จะเล่าถึงอุปสรรคเลยว่าที่ผ่าน ๆ มากับในช่วงครั้งนี้มันแตกต่างกันแต่ก็เป็นเรื่องธรรมชาติธรรมดาของพระองค์ท่านทรงเห็นแนวทางต่าง ๆ

อันดับแรกอาจจะอยู่ในพื้นที่น้ำที่ซึ่งเคยอยู่มาแต่ก็มีแก้มลิงธรรมชาติ แต่ก็มีหนอง บึง คลองต่าง ๆ ก็ถูกถมคลอง พื้นที่ที่เป็นอยู่ก็เป็นลักษณะชุมชนเมืองก็เพิ่มมากขึ้น เขตอุตสาหกรรมก็มีมากขึ้น ในพื้นที่เกษตรกรรมก็ถูกลดน้อยลง ก็ต้องมีคำถามที่ว่า อ.ปราโมทย์ว่าจะต้องทบทวน

หรือเปล่าในแง่ของโครงสร้างพวกนี้ที่เป็นปัญหาอยู่นี้ มันจะเป็นมาตรการระยะเร่งด่วน ระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น อย่างไงก็แล้วแต่ที่จะต้องรองรับต่อไป

อันดับที่สองก็คือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เราไม่ใช่แย่งพื้นที่น้ำอย่างเดียว ถ้าพื้นที่น้ำตอนนั้นถูกกำหนดไว้แล้วแต่ผังเมืองไม่สามารถดำเนินการได้ อาจจะต้องมีสิ่งที่ต้องดูกันอีกที อันที่เครื่องไม้เครื่องมือแต่เป็นเครื่องไม้เครื่องมือวิศวกรโบราณได้ดำเนินการไว้อยู่ มีอ่างเก็บน้ำครบถ้วนหมด การดูแลรักษาที่เป็นอยู่มีมากไหมต่อเนื่องไหม ข้อจำกัดเครื่องมืออุปกรณ์เตือนภัยมีไหม มีใช้ได้ไหม ต้องเข้ามาทบทวนดู อันดับสุดท้ายสำคัญมาก ก็เลยฝากทางด้านของที่ปรึกษา กยน. และกรรมการ กยน. แล้วว่าอันนี้ต้องศึกษาอย่างไงบ้าง สิ่งที่เราเห็นจากสภาพที่เป็นอยู่ เพราะว่าเราใช้เครื่องไม้เครื่องมือเพราะว่าหน่วยงาน หรือเพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างมันจะต้องมาร่วมแก้ไขอย่างไร

ในวงจรก็คือมีการฟื้นฟูระยะเร่งด่วน ระยะสั้น ระยะยาว ซึ่งระยะสั้นและระยะยาวนั้นรัฐบาลที่ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาค่อนข้างที่จะสมบูรณ์อยู่แล้ว แล้วก็มีรายละเอียดที่ได้พูดไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของการฟื้นฟูระยะเร่งด่วนนั้น หลายสถาบัน หลายหน่วยงาน แม้กระทั่งองค์กรภาคเอกชนก็ได้ให้ความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เป็นสังคมใหม่ที่เปิดให้ความปรองดองและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันใหม่ แม้กระทั่งมูลนิธิของท่านเอง มูลนิธิชัยพัฒนา ก็ได้ไปให้ทั้งที่พักพิง ให้เรื่องการแจกของ รวมกันไปทุกภาคส่วน

ทางด้านหน่วยราชการเองไม่ว่าจะฟื้นฟูทางด้านจิตใจ หรือทางด้านช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูเรื่องบ้านต่าง ๆ คือส่วนที่ค่อนข้างที่จะเป็นส่วนหนึ่งแค่นั้นเอง การที่จะให้ผลกระทบคราวนี้กลับมาได้ อันดับแรกคิดว่าห้าเดือนเราจะทำอะไร ห้าเดือนนี้ในเมื่อน้ำข้างบนก็ยังเต็มอยู่ น้ำในทุ่งก็ยังมีอยู่ตอนนี้ถ้ามีน้ำฝนตกลงมานิดเดียวคิดว่าอาจจะไปอีกก็ได้

อันที่สองที่เป็นอยู่การฟื้นฟูต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคของประชาชนทั่วไปที่เกี่ยวกับเรื่องบ้าน หมู่บ้านต่าง ๆ ก็ต้องมีภาระหนักทางด้านเอกชน ทางด้านเจ้าของธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดย่อม ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ต่างได้รับผลกระทบถ้วนหน้า สิ่งที่ได้รับผลรวมที่สุดก็คือแรงงาน อาจจะรับกลับไปทำงานไม่ได้เต็มที่ แล้วก็อาจจะต้องกลับไปอยู่ในพื้นที่ของตนเองซึ่งก็อยู่ต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ เราต้องกลับไปสู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นอยู่ ต้องพยายามเอาทุกภาคส่วนเข้ามาคำนึงถึงจุดนี้ให้ได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านนี้จะได้ค้ำชูตั้งแต่จิตใจจนถึงการถอยกลับมาเพื่อจะดูสิว่าสิ่งที่เราขาดหายคืออะไร ขณะที่ทำเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยทุกภาคส่วนนี้ ทางสำนักงาน กปร. เองเพื่อช่วยเสริมจากการฟื้นฟูเร่งด่วนนี้ก็จะพยายามมีการฟื้นฟูของภาคเกษตร

ในส่วนของหลังภาวะน้ำท่วมเสริมกับทางชัยพัฒนาที่ว่าไป เรามีส่วนของโครงการต่าง ๆ นอกจากสี่พันกว่าโครงการที่ว่าแล้ว โครงการอันที่อยู่ในลักษณะของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โครงการต่าง ๆ พวกนี้อยู่ทั่วประเทศเลย ที่เป็นอยู่คิดว่าถ้าต้องการเข้าไปดูว่าสิ่งที่ต้องกลับมาทำนั้น มีความรู้มีความเข้าใจมีสิ่งต่าง ๆ แนวคิดวิธีการของพระองค์ท่านตั้งแต่วิธีการทรงงานจนถึงวิธีการโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะมีให้เห็นในโครงการต่าง ๆ ในศูนย์ศึกษา

การพัฒนา ก็เลยคิดว่าจะจัดเป็นลักษณะของหลักสูตร หลักสูตรแค่ ๒ วัน ๑ คืน ให้ผู้ที่เข้าไปอย่างน้อยเข้าไปผ่านโครงการต่าง ๆ จะเห็นตั้งแต่เรื่องการครองตัวเอง การประกอบอาชีพ แล้วก็การได้รับองค์ความรู้ วิธีการขั้นตอนแนวทางต่าง ๆ ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาสู่คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นลักษณะแบบไหน และบางทีอาจจะมองได้ว่าถ้าเกิดว่าเก็บไปอยู่สภาพเดิมนั้นท่านจะทำอะไรต่อ เป็นการตัดสินใจ

พอหลังที่ผ่านหลักสูตรตรงนี้แล้วก็มีปัจจัยอาจจะมีปศุสัตว์ มีอะไรต่าง ๆ กลับไปดูเป็นห้วงเวลาที่เยียวยาตัวเองในช่วงสองสามเดือนหรือห้าเดือน ถ้าอยากจะเห็นมากกว่านั้น มีตัวอย่างที่เป็นภาคเอกชนจากผลการประกวดเคยประสบในลักษณะแบบนี้มา ในปี ๒๕๔๐ บ้าง ในปี ๒๕๒๐ กว่า นิด ๆ เกี่ยวกับทางด้านเศรษฐกิจ เรามีการคัดเลือกตัวอย่างในการที่จะให้ท่านไปดูไปศึกษาเพราะว่าทุกภาคส่วน ได้รับการประกวด ได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยินดีที่จะให้คำปรึกษาไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ทางด้านของ SCG ธนาคารกรุงไทย เป็นต้น

ทางด้านเกษตรกรทั่วทุกพื้นที่ เช่นลุงจันที อยู่ที่โคราชจะไปดูได้ เพราะว่าลุงจันทีเคยล้มลุกคลุกคลานมาก่อน แนวคิดของเขาทำไมเขาถึงกลับมาอยู่ในสภาพที่ดีขึ้นมาได้ และก็สามารถที่จะเป็นผู้ให้ จากผู้รับอย่างเดียวมาเป็นผู้ให้ แล้วก็เป็นผู้เสียสละที่จะช่วยเหลือชาวบ้านในโอกาสต่อไป

ทั้งสองส่วน ส่วนแรกคือเข้าไปดูในเว็บไซต์ ต้องการที่จะจัดเวลา อาจจะอยู่พื้นที่ใกล้ตัวอย่าง ก็สามารถเข้าไปดูได้ แต่ถ้าเข้าไปดูแล้วสนใจมากยิ่งขึ้นก็เข้าไปอบรม ฝึกอบรมในพื้นที่ต่าง ๆ ภาคธุรกิจ ภาคของเกษตรกร และที่สำคัญที่สุดอยากเชิญชวนมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่งทั่วประเทศ

นางสาวสายสวรรค์ ขยันยิ่ง

น่าจะครบวงจรสำหรับการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริซึ่งทำให้ทุกท่านทั้งที่อยู่ในหอประชุมนี้ รวมถึงท่านผู้ชมที่ชมและทางถ่ายทอดสดอยู่ ได้รับทราบถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและก็ความสนพระราชหฤทัยที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องของน้ำ ทั้งเรื่องน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย สามแบบที่สามารถจัดกลุ่มมาได้แบบนี้ แต่ทั้งหมดเพื่อประโยชน์สุขของปวงประชาจริง ๆ พวกเราทุกคนไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลไหนในแผ่นดินนี้ใต้ร่มพระบารมีไม่เคยที่จะหลุดรอดสายพระเนตรแห่งความห่วงใยของพระองค์ท่านได้เลย แล้วก็ตลอดเวลาแห่งการครองสิริราชสมบัติ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ร่วมเสวนาในวันนี้ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา คุณปราโมทย์ ไม้กลัด อดีตอธิบดีกรมชลประทาน และคุณเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. ขอเสียงปรบมือเป็นเกียรติแก่ทั้งสามท่านด้วยค่ะ

นางสาวสายสวรรค์ ขยันยิ่ง
ผู้ดำเนินรายการ

เนื่องในโอกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ สำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้กำหนดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถที่ก่อให้เกิดคุณูปการต่อประชาชนและประเทศชาติมาอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายหลักให้เยาวชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ประชาชนทั่วไป ได้เรียนรู้ประสบการณ์เพื่อไปสู่การพัฒนาตนเอง และประเทศชาติสืบไป โดยได้กำหนดกิจกรรมไว้ ดังนี้

จัดนิทรรศการสัญจร ๑๐ ครั้ง ทั่วทุกภูมิภาค

ครั้งที่ ๑

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
วันที่ ๒๔ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

ครั้งที่ ๒

ศูนย์การค้าเซ็นทรัล จังหวัดขอนแก่น

วันที่ ๒๕ - ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๔

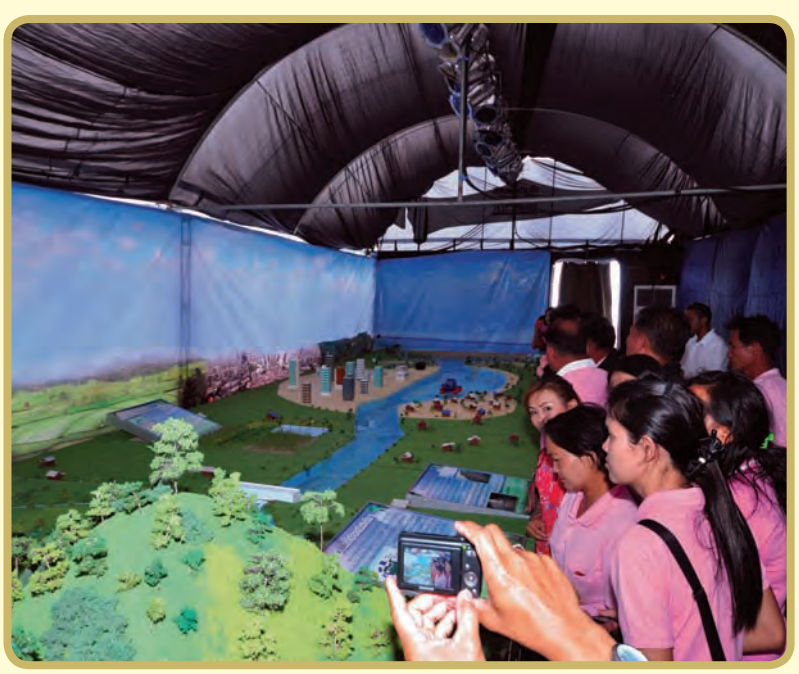

ครั้งที่ ๓
ศูนย์การค้าเดอะมอลล์
จังหวัดนครราชสีมา
วันที่ ๒๓ - ๒๕ เมษายน ๒๕๕๔

ครั้งที่ ๔
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดจันทบุรี
วันที่ ๒๔ - ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔

๔๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา

ครั้งที่ ๕
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดสกลนคร
วันที่ ๒๑ - ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

พออยู่ พอกิน

ครั้งที่ ๖

ศูนย์ประชุมนานาชาติ หาดใหญ่

จังหวัดสงขลา

วันที่ ๑๙ - ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔

ดวงใจราษฎร์ ปราชญ์แห่งน้ำ

ครั้งที่ ๗

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา
วันที่ ๘ - ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

ครั้งที่ ๘
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๒๔ - ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

ดวงใจราษฎร์ ปราชญ์แห่งน้ำ

ครั้งที่ ๙
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดนราธิวาส
วันที่ ๑๓ - ๑๗ กันยายน ๒๕๕๔

“๘๔ พรรษา ประโยชนสุขสูบวงประชา”

ครั้งที่ ๑๐
ศูนย์ประชุมศรีวชิรโชติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จังหวัดพิษณุโลก
วันที่ ๒๑ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา
นิทรรศการสัญจรเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗ รอบ
ณ หอประชุมศรีวชิรโชติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จ.พิษณุโลก
วันที่ ๒๑ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

ตรวจเยี่ยมการบริหารจัดการน้ำ บริเวณสถานีสูบน้ำคลองบางซื่อ

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เดินทางไปตรวจเยี่ยมการบริหารจัดการน้ำ บริเวณสถานีสูบน้ำคลองบางซื่อ สถานีสูบน้ำพระโขนง และอุโมงค์ยักษ์พระรามเก้า-รามคำแหง ซึ่งระดับน้ำในคลองบางซื่อ คลองประเวศน์ คลองแสนแสบ และคลองลาดพร้าว อยู่ในระดับควบคุมได้ ส่วนระดับน้ำบริเวณผิวถนนวิภาวดีรังสิต ถนนรัชดาภิเษก และถนนพหลโยธิน มีระดับลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมี นายโกวิทย์ เพ่งวาณิชย์ รองเลขาธิการ กปร. นายวรภาส รุจิโภชน์ รองผู้อำนวยการสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร ร่วมติดตามสถานการณ์น้ำในครั้งนี้ด้วย

คลองบางซื่อ บริเวณถนนวิภาวดีรังสิต และถนนรัชดาภิเษก

คลองบางซื่อขนานคลองประปา บริเวณวัดสะพานสูง

อุโมงค์ยักษ์พระรามเก้า-รามคำแหง ซึ่งระบายน้ำจากคลองแสนแสบและคลองลาดพร้าว ปัจจุบันได้ช่วยรับน้ำจากคลองประเวศน์ เพื่อสูบออกแม่น้ำเจ้าพระยา ที่สถานีสูบน้ำพระโขนง

สถานีสูบน้ำพระโขนง

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

เป็นประธานในงานนิทรรศการสัญจรเฉลิมพระเกียรติ “๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” ณ หอประชุมศรีวชิรโชติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. สำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงบประมาณ ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการสัญจรเฉลิมพระเกียรติ “๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” ครั้งที่ ๑๐ ขึ้น ณ หอประชุมศรีวชิรโชติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔ โดยนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิด นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. และรองเลขาธิการ กปร. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมงาน

การจัดงานนิทรรศการสัญจรในครั้งนี้ มีหน่วยงานที่เข้าร่วมในการจัดนิทรรศการ ได้แก่ สำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สถาบันโรคทรวงอก โครงการชลประทาน โครงการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

แผนรายการออกอากาศ
สารคดีชุดพิเศษ

ประโยชน์สุข ของแผ่นดิน

ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี เวลา ๒๐.๒๐ - ๒๐.๔๑ น.

ตอนที่	วันที่ออกอากาศ	ชื่อตอน	ตอนที่	วันที่ออกอากาศ	ชื่อตอน
๑	๑๒/๖/๕๔	ถนนห้วยมงคล ประตูสู่การพัฒนา	๒๘	๒๕/๑๒/๕๔	น้ำกำ ภาพร่างตัวยึกยือ
๒	๑๙/๖/๕๔	ครูของแผ่นดิน	๒๙	๑/๑/๕๕	นวัตกรรมเขื่อน...ผลพวงสู่ปวงประชา
๓	๒๖/๖/๕๔	โรงหมอเคลื่อนที่	๓๐	๘/๑/๕๕	ฟื้นดิน คืนป่าที่ห้วยทราย
๔	๑๐/๗/๕๔	ฝนหลวง ปฏิบัติการดับแล้งแกล้งเมฆ	๓๑	๒๒/๑/๕๕	พระราชวังเมืองเกษตร
๕	๑๗/๗/๕๔	ผู้พิชิตยาเสพติด ๑	๓๒	๒๙/๑/๕๕	อ่าวคุ้งกระเบนพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล
๖	๒๔/๗/๕๔	ผู้พิชิตยาเสพติด ๒	๓๓	๕/๒/๕๕	แม่แบบความสุขบนพื้นที่สูง
๗	๓๑/๗/๕๔	ยุทธศาสตร์พัฒนาที่ภูพานน้อย	๓๔	๑๒/๒/๕๕	น้ำท่วมหาดใหญ่ : พ้นภัยด้วยพระบารมี
๘	๗/๘/๕๔	กำไรของแผ่นดิน	๓๕	๑๙/๒/๕๕	ประโยชน์สุขสองแผ่นดิน (สปป.ลาว)
๙	๑๔/๘/๕๔	ลุงวาเด็งแห่งสายบุรี	๓๖	๒๖/๒/๕๕	ปลูกป่า ปลูกคน บนดอยตุง
๑๐	๒๑/๘/๕๔	ถนนดิสโก้ เส้นทางทรงงานที่ยากลำบาก	๓๗	๔/๓/๕๕	บนเส้นทาง ๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา
๑๑	๒๘/๘/๕๔	สี่น้ำ สามรส	๓๘	๑๘/๓/๕๕	มหัศจรรย์บนเทือกเขาภูพาน
๑๒	๔/๙/๕๔	๓๐ ปี กปร. สามทศวรรษ สามสะพาน	๓๙	๒๕/๓/๕๕	เมืองน่าอยู่
๑๓	๑๑/๙/๕๔	ปริศนาซื้อที่	๔๐	๑/๔/๕๕	เดินตามรอยเท้าพ่อ
๑๔	๑๘/๙/๕๔	เขาหินซ้อน ปฐมบทของแหล่งเรียนรู้	๔๑	๑๕/๔/๕๕	พิกุลทอง ห้องทดลองปลายด้ามขวาน
๑๕	๒๕/๙/๕๔	สหกรณ์ การรวมกลุ่มรวมพลัง	๔๒	๒๐/๔/๕๕	บันทึกผู้พิทักษ์ป่าแห่งห้วยบางทราย
๑๖	๒/๑๐/๕๔	โรงงานหลวง เพื่อปวงชน	๔๓	๒๙/๔/๕๕	แก้มลิงชุมพร ปฏิบัติการรับมือสายน้ำ
๑๗	๙/๑๐/๕๔	อ่างเก็บน้ำเขาเต่า น้ำหยดแรกเติมเต็มชีวิต	๔๔	๖/๕/๕๕	ปากพนัง แยกน้ำรวมคน
๑๘	๑๖/๑๐/๕๔	โรงเรียน ตชด. พัฒนาการศึกษาชายแดน	๔๕	๑๓/๕/๕๕	ในหลวงในดงทาก
๑๙	๒๓/๑๐/๕๔	แควน้อยบำรุงแดน	๔๖	๒๐/๕/๕๕	ข้าวแห่งราชันย์ ขวัญแห่งปวงชน
๒๐	๓๐/๑๐/๕๔	ฐานปฏิบัติการทรงงาน	๔๗	๒๗/๕/๕๕	หลักการทรงงาน
๒๑	๖/๑๑/๕๔	ปลานิล โคนม กับพระราชา	๔๘	๓๑/๖/๕๕	จอมปราชญ์แห่งดิน
๒๒	๑๓/๑๑/๕๔	๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา	๔๙	๑๐/๖/๕๕	ฝันร้ายของในหลวง
๒๓	๒๐/๑๑/๕๔	อยู่อย่างพอ มีกำไร ตอนที่ ๑	๕๐	๑๗/๖/๕๕	องค์ความรู้สู่ประชาชน
๒๔	๒๗/๑๑/๕๔	อยู่อย่างพอ มีกำไร ตอนที่ ๒	๕๑	๒๔/๖/๕๕	ชัยชนะแห่งการพัฒนา
๒๕	๔/๑๒/๕๔	เรียนรู้ กู้วิกฤต			
๒๖	๑๑/๑๒/๕๔	ห้วยฮ่องไคร้ฯ ต้นทางป่าไม้ ปลายทางประมง			
๒๗	๑๘/๑๒/๕๔	ก้าวที่แกร่ง...บนพื้นฐานความพอเพียง			

สารคดีชุดพิเศษ

ประโยชน์สุขของแผ่นดิน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับเป็นห้วงเวลาที่มีคุณค่าที่สุดของพสกนิกรทั้งประเทศ... เพราะวันเวลาอันยาวนานเหล่านั้น ได้พิสูจน์แล้วถึงความรักที่พระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งมีต่อประชาชนของพระองค์ ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นใคร ชนชั้นใด อยู่ใกล้หรือไกลแค่ไหน ต่างก็อยู่ร่มเย็นใต้ร่มพระบารมีโดยเท่าเทียมกัน

เมื่อแรกเริ่มทรงครองสิริราชสมบัติ แม้ไม่เคยเตรียมพระองค์มาก่อน แต่แล้วก็ด้วยความรักความศรัทธาจากประชาชนนั่นเอง จึงได้เกิดพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งประโยชน์สุขเหล่านั้น ก็ยังคงเกิดขึ้นและสัมผัสได้จริงกระทั่งทุกวันนี้

การเจริญพระชันษาในต่างแดน ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ที่จะทำความรู้จักทั้งแผ่นดิน ผืนน้ำ และพสกนิกรของพระองค์ให้ดียิ่งขึ้น จึงเริ่มเสด็จฯ เยี่ยมเยียนประชาชนไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

ความจริงที่ว่า ราษฎรยังคงเดือดร้อน แร้นแค้น ด้วยสภาพปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่นี่เอง เป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ด้านการเกษตร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสาธารณสุข ด้านคมนาคม และการสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคมและการศึกษา ตลอดจนโครงการแบบบูรณาการ นับถึงปี ๒๕๕๔ นี้ประมาณ ๔,๑๐๐ โครงการ

ทั้งหมดนี้ ย้ำชัดถึงความพยายามทุ่มเทในการทรงงานอย่างหนัก เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนมาโดยตลอด และโครงการเหล่านี้ จะยังประโยชน์มากขึ้นไปอีก หากพวกเราทุกคน ได้เรียนรู้จากแนวพระราชดำริในแต่ละโครงการ เช่น จากในงานนิทรรศการ ๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา ที่จำลองและรวบรวมเอาแต่ละโครงการมาเป็นแบบอย่างให้กับประชาชน

...หากเรารู้จักมองให้ลึกถึงสิ่งที่ทรงสอนแล้ว ก็จะได้แนวทางที่เป็นประโยชน์นำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ...นับเป็นการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” สู่ปวงประชาอีกขั้นหนึ่งในที่สุด

จากการทรงงานด้านการพัฒนาที่ผ่านมา อาจจะเป็นบทสรุปได้ว่า...

ทรงพัฒนาที่ดิน เพื่อสร้างพื้นที่ทำกิน
ทรงพัฒนาป่า เพื่อสร้างน้ำ
ทรงพัฒนาน้ำ เพื่อสร้างธัญญาหาร
ทรงพัฒนาข้าวปลาอาหาร เพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิต
ทรงสอนให้รู้จักชีวิตพอเพียง เพื่อประโยชน์สุขของแผ่นดิน

แบบสอบถามความคิดเห็น
วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๔/๒๕๕๔

๑. ความคิดเห็นในคอลัมน์ต่าง ๆ

คอลัมน์	อ่านทั้งหมด				อ่านบ้าง	ไม่ได้อ่าน
	มีประโยชน์มาก	มีประโยชน์ปานกลาง	มีประโยชน์น้อย	ไม่มีประโยชน์		
(๑) พระราชกรณียกิจ						
(๒) บทความพิเศษ						
(๓) ความเคลื่อนไหว						
(๔) สารคดีชุดพิเศษ						

๒. คอลัมน์ที่ท่านชอบมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า ๑ คอลัมน์) ระบุเหตุผล

_____

_____

๓. ท่านได้นำวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. ❍ เพิ่มพูนความรู้
๒. ❍ ใช้ในการพัฒนาอาชีพ
๓. ❍ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
๔. ❍ ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง (อภิปราย / รายงาน / การเรียนการสอน ฯลฯ)
๕. ❍ อื่น ๆ (ระบุ) _____

_____

๔. สิ่งที่ควรปรับปรุง / ข้อเสนอแนะ

_____

_____

ชื่อ-สกุล _____ ตำแหน่ง _____

หน่วยงาน _____ โทรศัพท์ _____

ที่อยู่ _____

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่อวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวารสารฯ ให้ดียิ่งขึ้น

กรุณาส่งกลับคืนมาที่ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่อยู่ด้านหลัง หรือ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐

หมายเหตุ : ผู้ที่ตอบแบบสอบถามมายังสำนักงาน กปร. ๑๐ ท่านแรก จะได้รับของรางวัลจากสำนักงาน กปร. สามารถตรวจสอบรายชื่อผู้ได้รับรางวัลทาง website : www.rdpb.go.th

ติดแสตมป์

กรุณาส่ง

ตู้ ปณ.๙
ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

วารสารอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ
ISSN 1685-8234 ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๔

ที่ปรึกษา

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร.
นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร.
นายโกวิทย์ เพ่งวาณิชย์ รองเลขาธิการ กปร.
ม.ล.จิรพันธุ์ ทวีวงศ์ รองเลขาธิการ กปร.

บรรณาธิการบริหาร

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร.

คณะอำนวยการ

นายสมบูรณ์ วงศ์กาด ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๑
นายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์ ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒
นายปวัตร์ นวะมะรัตน ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓
นายสิงหพงศ์ รัชนิพนธ์ ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔
นายลลิต ถนอมสิงห์ ผอ.สำนักกิจกรรมพิเศษ
นายประสาท พาศิริ ผอ.สำนักงานเลขาธิการ
นางสาววัชรี วัฒนไกร ผอ.สำนักพัฒนาทรัพยากรบุคคลฯ
นายวรกานต์ จุฑานนท์ ผอ.สำนักแผนงานและวิเทศสัมพันธ์
นางสาวอุศนีย์ ฐูปทอง ผอ.สำนักศึกษาและขยายผลการพัฒนาฯ
นางสาวถกลวรรณ ไกรสรสกุล ผอ.ศูนย์สารสนเทศ

กองบรรณาธิการ

นายอนันต์ ทองประชุม ผอ.สำนักประชาสัมพันธ์
นายตรีวิทย์ วินิชสำเภาทิพย์ ผอ.กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางเบญจรัตน์ อัครพลวงศ์ กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาวมทิรา ภัคทิพวดี กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาวมณฑิกา โพธิ์ทอง กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาวสุชาดา ศรีจงใจ กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาวกฤติกา ปานเขียว กลุ่มสื่อสารองค์กร
นายจักรพันธ์ ดำขำ กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาวประภาพร ซื่อสัตย์ กลุ่มสื่อสารองค์กร

ภาพประกอบ

นายวิโรจน์ เทียมเมือง สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔
นายวิชาญ ธีระสืบสกุล กลุ่มสื่อสารองค์กร
นายทวีศักดิ์ แป้นคุ้มญาติ กลุ่มสื่อสารองค์กร
นายพิสิทธิ์ วิเชียรทศพร กลุ่มสื่อสารองค์กร
นางสาววชิราภรณ์ ณ ศรีโต กลุ่มสื่อสารองค์กร
นายพลวรรธน์ สายะเสวี กลุ่มสื่อสารองค์กร

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศและการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ดำเนินการโดย

กลุ่มสื่อสารองค์กร
สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒
http://www.rdpb.go.th
ตู้ ปณ.๙ ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

(วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดทำขึ้นเพื่อแจกจ่าย ห้ามจำหน่าย)

โปรดทราบ

- บทความและข้อเขียนต่าง ๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ใช่ความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
- หากมีความประสงค์จะนำข้อมูลไปเผยแพร่โปรดระบุแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

สารคดีชุดพิเศษ
“ประโยชน์สุขของแผ่นดิน”

สำนักงบประมาณ

อสมท

สารคดีที่ผู้ชมสามารถเข้ามามีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากอดีตจวบจนปัจจุบัน จนเกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ กว่า ๔,๐๐๐ โครงการ ร่วมเรียนรู้การทรงงานกับดาราพิธีกร ๙ คน ที่บอกเล่าผลสำเร็จที่นำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนไทยทั่วทั้งแผ่นดิน

เชิญ ติดตามน้ำพระราชหฤทัยอันยิ่งใหญ่ได้

ตั้งแต่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๔ ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๒๐.๒๐ น.ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ อสมท.

ร่วมตอบคำถามท้ายรายการโดยส่ง SMS หมายเลข ๔๘๘๖๙๙๙ โดยพิมพ์ PN เว้นวรรคตามด้วย คำตอบ และจังหวัดที่อยู่ หรือสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม สายด่วน ๑๒๕๐ www.rdpb.go.th

รับรางวัลศึกษาดูงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั่วประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)